

Evaluation of urban economy in Naghadeh county regard to sustainable development PESTEL analysis method

Mohsen Abdovad¹, Fereydoun Naghibi^{2*}

1- MA Student of Urban Planning, Faculty of Architecture, Urban Planning and Art, Urmia University, Urmia, Iran.

2- Assistant Professor in the Department of Urban Planning, Faculty of Architecture, Urban Planning, and Art, Urmia University, Urmia, Iran.

ARTICLE INFO

Article History

Received: 2022-08-08

Accepted: 2022-09-13

Keywords

Assessment

Naghadeh County

PESTEL Analysis

Sustainable Development

Urban Economy

ABSTRACT

Introduction

The approach of sustainable development, as one of the most critical issues of the last decade of the 20th century, has sought the growth and development of cities from various perspectives, especially the discussion of the urban economy. Attitude and attention to different states of stability, which states or cases maintain their stability against multiple incidents, and the more unstable cases inside the system are identified, and planning is done on the way to stabilize the unstable states. In general, it helps to understand better the cycles of stability and instability inside the system so that when a problem or accident occurs, the system can be destroyed due to the unstable system retreating and a slight disturbance in the stable system. Therefore, understanding the current economic conditions of cities and recognizing the economic potential of sustainable development to continue the economic prosperity of cities in the event of a crisis or accident is considered an essential requirement for the country's cities.

The urban economy obviously impacts various urban dimensions, including employment, poverty, informal settlements, marginalization, transportation, traffic, housing prices, migration, pollution, environmental problems, and welfare. However, like other cities in the country, Naghadeh has been facing economic cr in recent years since unemployment, inequality, deprivation, and various types of structural imbalance (related to the balance of payments, industrialization, and urbanization) are clearly seen in many aspects of this county as an unbalanced, non-continuous, incompatible flow. Among the existence of potentials and limitations in various elements, there is a need to choose strategies according to ecology to achieve the goal of maximizing profit and economic efficiency in Naghadeh county and creating legal frameworks, empowering, delegating power, encouraging cooperation, activities of people and public institutions for Disturbing these conditions and creating an equal and balanced environment along with stability. According to the potentials of Naghadeh county in terms of agriculture, tourism, industry, and manufacturing industries, it has countless sources of wealth, but unstable and informal sources of income have become one of the main pillars of the economy in Naghadeh County. Therefore, urban programs and plans have not been able to solve the economic problems of this county; for this reason, to solve the problems of the urban economy sustainably, together with the growth and development of the county, as well as to prevent unstable income, it is possible to rely on economic principles. The harvest and economy of Naghadeh county brought sustainability by evaluating the existing situation, developing sustainable sources of income, and creating a resilient system in the face of various challenges.

Therefore, this research, by evaluating and analyzing the urban economy, it is tried to provide effective and codified strategies regarding the correct exploitation in the direction of sustainable income generation in the urban economy and t solve the economic problems of the citizens, government agencies, and organizations and the municipality of Naghadeh County, efficient research is presented to be with practical users to create favorable living conditions for citizens.

Materials and Methods

The direction of the research is applied in the form of evaluating the existing potentials of the urban economy. The deductive approach is used to put together the accepted facts and derive an efficient result. The inductive method uses partial information, establishes a connection between them, and derives a general verdict. Therefore, according to the type of analysis, both total and minus methods are used. The research horizon is multi-sectional and longitudinal. Due to the use of numbers and quantitative statistics and the review of qualitative data texts, a combination of both qualitative and quantita-

* Corresponding author: f.naghibi@urmia.ac.ir

tive methods should be used. Therefore, the research is descriptive. In this research, the theories of sustainable development and urban economy have been examined first. Then, the economic situation of Naghadeh county using the PESTEL technique; in each dimension of this method, the factors affecting the urban economy are analyzed and examined to get an overview of the various macro-environmental factors of Naghadeh county to identify and understand the potential and direction to understand a clear picture in the case of opportunities and threats to stabilize the economic methods and earn money in this county.

Findings

The investigation in six political, economic, social, technological, environmental, and legal dimensions shows the high potential and capacity in different economic sectors for this county's prosperity and promotion of the urban economy. The finding is that the employment rate of the service sector of Naghadeh county is higher in scale than the agricultural and industrial sectors. Still, in terms of the dependence on the agricultural sector, it has a more significant and critical contribution. The favorable condition of soil resources in terms of the topography of the region and the existence of the fertile plain of Naghadeh, as well as the existence of the permanent Gadarchai river and the possibility of economic exploitation of Hasanlu dam, the county, has a high potential in the agricultural sector.

Due to the high share of the production of products, the county has a relative advantage in the agricultural products transformation industry sector. It is possible to create a small workshop with a low level of investment. Still, the weakness of production management and commercial exploitation, planning, and organization of production in large and small units in Naghadeh county has not made this possible. In terms of its location, Naghadeh county is located on the border route and the active border terminal of Tamerchin, so it has the ability to develop economic activities to export to the climate of Iraqi Kurdistan. The passage of the Maragheh-Urmia railway network through Naghadeh County allows the movement of goods, especially industrial and production materials, and carrying passengers. Also, according to the stated cases, by effectively supporting the formation and development of cooperatives and the creation and expansion of cooperative towns and complexes, and strengthening the county of Naghadeh with the development of superior social, technical, and engineering services, it can create a county with a regional function (Naghadeh - Oshnavieh - Piranshahr area), and become extra-regional (Mahabad, Sardasht), cre-

ating an entire competition market and a free market and creating a political environment where interactions with other countries create the good potential for exporting products. Today, tourism is known as a sustainable and profitable industry in the world. According to the existing potential, Naghadeh county can play a role in this industry. The existence of unique environmental conditions and gifted nature, having natural attractions, historical and cultural areas, natural springs, as well as the establishment of traditional festivals and celebrations can attract many tourists and represent a center for experiencing the culture and lifestyle of the people of the region, and the waters Behind Hasanlu Dam has the potential to become a water sports tourism place and is a suitable place to create a tourist recreation center in the country. Gadar river is the main source of water supply for the wetlands of Naghadeh County, which is the main factor in creating water habitats and wetlands in Naghadeh county and is one of the rivers that supply water to Lake Urmia. Despite its small size, Naghadeh county is known as a wetland county with 18 wetlands. Out of these three international wetlands, four wetlands have been registered nationally. The water volume in this county's wetlands is decreasing and on the verge of drying up. The drying up of wetlands has many effects on the regional environment, leading to the destruction of habitats and plant and animal species.

Conclusion

In general, or even economic development, development does not have a precise social definition. Perhaps economic development can be considered a process that continuously improves the welfare and quality of life of a nation or a society. With this definition, the unconscious mind goes towards economic growth and the question that if economic growth and development are two corresponding concepts or not. Amartya Sen, the famous development economist, clearly points out that economic growth should not be equated with development and that economic growth is one of the dimensions of economic development. The evaluation and analysis in six areas showed that the urban economy of Naghadeh county is not in a favorable situation with the approach of sustainable development. But according to the PESTEL analysis, with the change of macroeconomic conditions and the correct management of resources, and the use of new and innovative methods in various dimensions of the micro economy, the county of Naghadeh has the potential and capacity to create a resilient and sustainable economy, but to achieve this goal, planning and consistent management are required. It is needed with the cooperation of people and officials.

COPYRIGHTS

©2022 The author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publishers.

HOW TO CITE THIS ARTICLE

Abdovad M. Naghibi F. Evaluation of urban economy in Naghadeh county regard to sustainable development PESTEL analysis method. Urban Economics and Planning Vol 3(3) : 148-163 [In Persian]

DOI: 10.22034/UEP.2022.355204.1270

ارزیابی اقتصاد شهری شهرستان نقده با رویکرد توسعه پایدار و روش تحلیل PESTEL

محسن عبود^۱، فریدون نقیبی^{۲*}

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد، برنامه ریزی شهری، دانشکده معماری، شهرسازی و هنر، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران

۲- استادیار، گروه شهرسازی، دانشکده معماری، شهرسازی و هنر، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران

اطلاعات مقاله

تاریخ‌های مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۵/۱۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۶/۲۲

چکیده

اقتصاد و نظام مالی تأثیر بسزایی در تمامی ابعاد زندگی بشر دارد. تبلور نوع و میزان اقتصاد در ساختار و نظام شهرها به چشم می‌خورد. از این رو، پایداری در اقتصاد شهری یکی از مسائل مهم شهرها است. بنابراین، شناخت و استفاده کامل از پتانسیل‌ها و ظرفیت‌های موجود جهت افزایش اشتغال و درآمدزایی شهرها می‌تواند تأثیر بسزایی در کیفیت زندگی شهروندان ایفا کند. در همین راستا این پژوهش برای شناخت و بررسی روش‌های کسب درآمد و اقتصاد شهری پایدار متناسب با ویژگی‌ها و پتانسیل‌های شهرستان نقده انجام شده است. جهت‌گیری تحقیق به صورت کاربردی و در قالب ارزیابی پتانسیل‌های موجود اقتصاد شهری است. رویکرد قیاسی و از روش استقرایی همچنین با توجه به نوع تحلیل‌ها از هر دو روش کل به جزء و جزء به کل استفاده می‌شود. افق پژوهش چندمقطعی و طولی است. در تحلیل از دو روش کیفی و کمی استفاده شده است. بنابراین، تحقیق از نوع کاربردی و توصیفی است. ابتدا به بررسی تئوری‌های توسعه پایدار و اقتصاد شهری پرداخته شده و سپس وضعیت اقتصادی محدوده با استفاده از تکنیک PESTEL، به صورتی که در هر بعد این روش عوامل مؤثر بر اقتصاد شهری محدوده تحلیل و بررسی می‌شود. بررسی شش بعد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فناوری، زیست‌محیطی و قانونی و مدیریتی نشان داد وضعیت با تغییر شرایط اقتصاد کلان و مدیریت صحیح منابع و استفاده از روش‌های جدید و نوین در ابعاد مختلف اقتصاد خرد، شهرستان نقده پتانسیل و ظرفیت ایجاد اقتصادی تاب‌آوری همراه با پایدار را دارد، اما برای تحقق این هدف برنامه‌ریزی و مدیریت منسجم همراه با همکاری مردم و مسئولان نیاز است.

کلمات کلیدی

ارزیابی، اقتصاد شهری
تحلیل PESTEL
توسعه پایدار
شهرستان نقده

مقدمه

مشکلات شهری را بشناسد و آن‌ها را رفع کند تا محیطی مناسب برای زیست شهروندان فراهم آورد [۱].

در دنیای متلاطم و نامطمئن امروز، سیستم‌های اقتصادی با مخاطرات متعددی روبرو هستند که قابلیت پیش‌بینی پایین داشته و دانش بشر در خصوص آثار و پیامدهای آن‌ها اندک است [۲]. همچنین، توسعه اقتصادی منطقه‌ای و محلی از یک روند صاف و افزایشی دور است، اما در معرض انواع وقفه‌ها و اختلال‌ها قرار می‌گیرد. رکود اقتصادی دوره‌ای، افزایش غیرقابل پیش‌بینی رقبای اصلی در سایر نقاط، تعطیلی غیر منتظره کارخانه‌ها، چالش‌های ناشی از تغییرات تکنولوژیکی و نحوه واکنش و سازگاری اقتصادهای منطقه‌ای و محلی با چنین اختلالاتی ممکن است تأثیر بسزایی در چگونگی توسعه و تکامل آن‌ها داشته باشد [۳]. همه این عوامل و به‌خصوص عوامل اقتصادی با تهدید کیفیت زندگی ساکنان شهری همراه بوده و نیازمند پیشگیری ترفندها و اصول نوین در جهت نیل

در زمانه امروزه انسان‌ها با مخاطرات و تنش‌های طبیعی و انسان‌ساز بسیاری مواجه است که روزه‌روز به میزان آن‌ها افزوده می‌شود. بنابراین، زمان رویارویی و واکنش نشان دادن به این مسائل مهم است. در صورتی که تغییرات رخ دهد و شرایط دارای پایداری و ثبات باشند، علاوه بر اینکه میزان خسارت کمتر است، برگشت به حالت اولیه بسیار راحت‌تر می‌شود. بنابراین، در راستای ایجاد محیط مناسب زندگی توجه به در یک راستا بودن مؤلفه‌های توسعه پایدار بسیار پررنگ می‌شود.

پژوهش‌ها و تحقیقات در صدد شناخت مشکلات و نیازهای انسان‌ها در زمینه‌های مختلف و ارائه راهکارها و پیشنهادها برای رفع این نواقص و نیازها است. از آنجا که شهرها محل سکونت بیشتر انسان‌ها هستند، مسائل حوضه شهری به صورت مستقیم بر کیفیت و نحوه زندگی شهروندان تأثیر گذارند. برنامه‌ریزی شهری سعی بر آن دارد که مسائل و

* ایمیل نویسنده مسئول: f.naghibi@urmia.ac.ir

اقتصادی [۱۰].

در ایران برداشت مدیران شهری از اقتصاد شهری عموماً مالیهٔ شهرداری است. اما این اقتصاد شهری نیست، تأمین مالی بخش بسیار کوچکی از اقتصاد شهری است. شهرداری‌ها باید بتوانند سیاست‌های اقتصادی شهری را تدوین کنند. امروزه، با گسترش شهرها و با توجه به پیشرفت سریع علوم و تکنولوژی در جهان امروزی و تحولات روزافزون اقتصادی و اجتماعی، درک و شناخت موضوعات اقتصاد شهری بیش از پیش ضرورت می‌یابد. مسائلی نظیر رشد و توسعهٔ شهرها، حمل‌ونقل، مسکن، حاشیه‌نشینی و مهاجرت، اشتغال و بیکاری، رفاه اقتصادی، استفادهٔ مناسب‌تر از امکانات اقتصادی، مشکلات زیست‌محیطی و آلودگی، تجارت جهانی و... همگی به نوعی در قالب مفاهیم اقتصاد شهری معنا پیدا می‌کنند [۱۱]. که این موارد به مشکلات اساسی و مسئلهٔ جدی شهرهای ایران تبدیل شده است، بنابراین ثبات اقتصاد شهری می‌تواند بسیاری از این مسائل را حل کند. ثبات و پایداری در بخش اقتصاد شهر نیازمند انعطاف‌پذیری در برابر حوادث و چالش‌های مختلف است و با آسیب‌شناسی و ارزیابی صحیح می‌توان در قالب استراتژی‌های اقتصادی مشکلات بیان شده را حل کرد و به پایداری رسید.

اقتصاد شهری به صورت آشکار در ابعاد مختلف شهری از جمله اشتغال، فقر، سکونت‌های غیررسمی، حاشیه‌نشینی، نوع حمل‌ونقل، ترافیک، قیمت مسکن، مهاجرت، آلودگی، مشاغل زیست‌محیطی، رفاه، و... تأثیرگذار است، اما شهرستان نقده نیز در سالیان اخیر همانند شهرهای دیگر کشور با مشکلات اقتصادی مواجه است. زیرا بیکاری، نابرابری، محرومیت و انواع مختلفی از عدم تعادل ساختاری (در ارتباط با ترازپرداخت‌ها، صنعتی شدن و شهرنشینی و نظایر آن) به وضوح در بسیاری از جنبه‌های این شهرستان جریان نامتعادل، غیرمستمر، غیرسازگار دیده می‌شود. در میان وجود پتانسیل‌ها و محدودیت‌ها در جنبه‌های گوناگون نیاز به انتخاب راهبردها با توجه به بوم‌شناختی صورت گیرد تا هدف حد اکثرسازی سود و کارایی اقتصادی در شهرستان نقده رخ داده و ایجاد چهارچوب‌های قانونی، تواناسازی، محول‌کنندهٔ قدرت، مشوق همکاری‌ها، فعالیت‌های مردم و نهادهای مردمی برای به هم زدن این شرایط و ایجاد محیطی برابر و متعادل همراه با پایداری به وقوع بپیوندد. با توجه به پتانسیل‌های شهرستان نقده از نظر کشاورزی، گردشگری، صنعت و صنایع تولیدی دارای منابع کسب ثروت بی‌شماری است، اما منابع ناپایدار و غیررسمی درآمدی به یکی از ارکان‌های اصلی اقتصاد شهرستان نقده تبدیل شده است. بنابراین، برنامه‌ها و طرح‌های شهری، نتوانسته است مشکلات اقتصادی این شهر را رفع کند به همین دلیل برای رفع مشکلات اقتصاد شهری به صورت پایدار و همراه با رشد و توسعهٔ شهری در کنار یکدیگر و همچنین جلوگیری از کسب درآمدی ناپایدار می‌توان با تکیه بر اصول اقتصادی کام برداشت و اقتصاد شهرستان نقده را از طریق ارزیابی وضعیت موجود به تدوین منابع درآمد پایدار و ایجاد یک سیستم تاب‌آور در برابر چالش‌های گوناگون به پایداری رساند.

با وجود پیشرفت و ارتقای شگفت‌انگیز بشر در زمینه‌های مختلف علمی و هنری در یک قرن اخیر و به‌ویژه در دو دههٔ اول قرن بیستم و یکم، مشکل فقر و بیکاری از جنبه‌های گوناگون رفع نشده است، یا حتی رو به فزونی و گسترش است. رهیافت توسعهٔ پایدار به عنوان یکی از مهم‌ترین موضوعات دههٔ آخر قرن بیستم، به دنبال رشد و تکوین شهرها از منظرهای گوناگون به‌ویژه بحث اقتصاد شهری بوده است. نگرش و توجه به حالت‌های مختلف پایداری اینکه چه حالت‌ها یا مواردی در برابر حوادث گوناگون پایداری خود را بیشتر حفظ می‌کنند و موارد ناپایدارتر موجود داخل سیستم را شناسایی می‌شود و در راه پایدار شدن حالت‌های ناپایدار برنامه‌ریزی صورت گیرد. به طور کلی، کمک می‌کند تا چرخه‌های پایداری و ناپایداری داخل سیستم بهتر درک شود تا هنگام بروز مشکل یا حادثهٔ نابودی سیستم به دلیل وجود سیستم ناپایدار به حالت عقب‌نشینی

به تعالی در شهرها است. در یک چشم‌انداز بلندمدت، ممکن است مسیرهای جدیدی به عنوان پاسخی استراتژیک برای مقابله با مشکلات قدیمی ایجاد شود. این مسیرهای جدید ممکن است به مسیرهای موجود قطع شوند، کمتر در بافت محلی گنجانده شوند و ممکن است به مدت طولانی ادامه یابد. از این‌رو، ایجاد مسیرهای جدید همیشه نباید به تغییرات ساختاری منطقی‌های مثبت تلقی شود [۴]. مثبت بودن یا نبودن آن‌ها باید به چگونگی ارتباط آن‌ها با ساختارهای سازگاری قدیمی و اینکه تا چه اندازه در کل سیستم صنعتی (اقتصادی) منطقه‌ای تعبیه شده‌اند، بستگی داشته باشد [۵].

مدیریت نامطلوب و برنامه‌ریزی‌های نامتناسب با شرایط شهر نیز در خلاف اهداف تعیین شده بر این چالش‌ها افزودند. سیاست‌هایی نظیر خودکفایی شهرداری‌ها باعث شد تا ابزار تراکم ساختمانی به عامل کلیدی در سیاست‌های مسکن و توسعهٔ شهری مبدل شود. در این روند، غفلت از ابعاد گستردهٔ توسعهٔ شهری و عدم نگاه یکپارچه به مسائل مسکن و توسعهٔ شهری موجب شد تا اثرات مخرب و جبران‌ناپذیری را بر پیکرهٔ شهرها وارد شود. این اثرات در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیست‌محیطی و کالبدی قابل تأمل هستند [۶]. این چالش‌ها بیشترین تأثیر را بر شهروندان به عنوان ذی‌نفعان و سازندگان اصلی این سیستم، می‌گذراند و موجبات شکل‌گیری چالش‌های اساسی در زندگی شهروندان و در نتیجه، ایجاد نارضایتی عمومی نسبت به شرایط را فراهم می‌سازند.

در دو دههٔ اخیر، اقتصاد شهری در ایران، همچون اقتصاد شهرهای آن، راه زوال را پیموده؛ زیرا به‌درستی یا به‌طور ماهوی دربارهٔ آن فکر نشده است. البته این راه زوال، به‌طور یکنواخت رو به سراشیبی نبوده، بلکه فراز و فرود زیادی داشته است. شهرداری کلان‌شهرها، به خلاف دولت که وابسته به درآمد نفت است، منبع درآمدی جز اقتصاد شهر نداشته و بقای سازمان و خدماتشان وابسته به پویایی و پایداری اقتصاد آن است، اما به نظر نمی‌آید که هنوز اندیشهٔ ماهوی را آموخته باشد [۷]. یکی از اصول و نیازهای پدیدار در قالب شهرها به عنوان نیاز شهروندان نیاز به ثبات و پایداری است. به عبارتی در پی این عوامل زندگی شهری و برنامه‌ریزی شهری روی به روش‌های جدید در جهت نیل به پایداری محیطی و کاهش اثرات می‌آورند. تحقق رشد پایدار در دنیای به‌شدت متلاطم و متغیر مستلزم شناخت و به‌کارگیری ابزارهای جدید است. امروزه شناخت مخاطرات و ریسک‌ها در حوزهٔ اقتصادی، اجتماعی، جغرافیای سیاسی، فناوری و زیست‌محیطی برای هر کشوری به عنوان یک پیش‌نیاز برای تحقق رشد پایدار، از سوی مراکز تحقیقاتی و صاحب‌نظران پیشنهاد شده است [۸]. به این ترتیب، توسعهٔ پایدار کلیهٔ جنبه‌ها و ابعاد زندگی بشر را در بر می‌گیرد و بر این اساس، نباید انتظار داشت این مقوله به‌سادگی قابل تعریف و به‌سهولت قابل سنجش باشد. از این‌رو، تحقق توسعهٔ پایدار مستلزم پیگیری رشد اقتصاد و تأمین کلیهٔ نیازها اساسی همراه با محفوظ داشتن شرایط لازم برای پایدار است. بنابراین، توسعهٔ پایدار به تمرکز صرف بر جنبهٔ اقتصاد توسعه، فلسفه‌ای از ابعاد اجتماعی و زیست‌محیطی را با بعد اقتصاد طراحی می‌کند. در حقیقت، کارکرد هم‌زمان این سه جنبه، تحقق جمعی اهداف ایجاد رفاه، معیشت، ریشه‌کنی فقر و برخوردار همگان از زندگی مطلوب و افزایش دامنهٔ انتفاع نسل آتی از منابع طبیعی را دنبال می‌کند. دستیابی به این اهداف نیز مستلزم انجام تغییرات و اصلاحاتی در شیوهٔ تدبیر امور بخش‌ها و بررسی ابعاد گوناگون توسعهٔ پایدار (عمومی، خصوصی و اجتماعی) است [۹]. به بیان دیگر، برای دستیابی به توسعهٔ پایدار شهری نیازمند باز مهندسی مأموریتی و فرآیندی نهادهای چهارگانهٔ بازار، دولت، نهادهای مدنی و مدیریت شهری هستیم، به گونه‌ای که هر یک در جای اصلی خود قرار گرفته، مأموریت نهادی خود را به عهده گرفته و در تعاملی نظام‌مند در جهت دستیابی به توسعهٔ پایدار حرکت کنند. در این راستا، ویژگی‌های توسعهٔ پایدار را می‌توان به این صورت برشمرد: حکمرانی مشارکتی، پایداری اکولوژیکی، برابری اجتماعی و کارایی

و یک اختلال کوچک در سیستم پایدار صورت گیرد. بنابراین، درک شرایط کنونی اقتصادی شهرها و همچنین، شناخت پتانسیل‌های اقتصادی به صورت توسعه پایداری به منظور تداوم رونق اقتصادی شهرها در صورت وقوع بحران یا حادثه، یک نیاز ضروری برای شهرهای کشور محسوب می‌شود.

بنابراین، در این پژوهش سعی می‌شود با ارزیابی و تحلیل اقتصاد شهری موجب ارائه راهبردهای اجرایی و مدون در خصوص بهره‌برداری صحیح در جهت تاب‌آور درآمدزایی پایدار در اقتصاد شهری و به منظور رفع مشکلات اقتصادی شهروندان، ارگان‌های و سازمان‌های دولتی و شهرداری شهر نقده، تحقیقی کارآمد ارائه شود تا با کاربرهای عملی همراه باشد تا شرایط مطلوب سکونت برای شهروندان ایجاد شود. با توجه به بررسی پیشینه و مطالعات انجام‌شده در راستای توسعه اقتصاد پایدار نتیجه می‌شود که استان آذربایجان غربی و به‌خصوص شهرستان نقده دارای مطالعات جامع در این خصوص نبوده است. بنابراین، در این پژوهش به منظور برطرف کردن این خلأ، به ارزیابی وضعیت موجود و بررسی جامع پتانسیل‌ها و ویژگی‌های اقتصادی در راستای ارزیابی، شناخت و بررسی روش‌های کسب درآمد و اقتصاد شهری پایدار متناسب با ویژگی‌ها و پتانسیل‌های شهرستان نقده به منظور ایجاد منابع پایدار کسب درآمد برای شهرداری و شهروندان شهرستان نقده پرداخته است و سعی بر آن است با تدوین برنامه‌ها و طرح‌های کارآمد، پایدار و قابل اجرا برای رونق اقتصاد پایدار شهرستان نقده برپایه اصول تاب‌آوری، طرحی کارآمد همراه با روش‌های اصولی اقتصاد پایدار و تاب‌آور ارائه شود.

■ مبانی نظری اقتصاد شهری

اقتصاد شهری (Urban economics) به بررسی اقتصادی مناطق شهری می‌پردازد. اقتصاد شهری با استفاده از ابزارهای اقتصادی، مسائل و مضامین موجود در شهرها مانند جرم و جنایت، آموزش و پرورش، حمل‌ونقل عمومی و مسکن را تحلیل می‌کند. اقتصاد شهری شاخه‌ای از اقتصاد خرد است که ساختار فاصله‌ای (فضایی) شهری و موقعیت خانوارها و بنگاه‌ها را بررسی می‌کند [۱۲]. اقتصاد علم مطالعه تخصیص منابع است و از آنجا که تمام پدیده‌های اقتصادی درون یک فضای جغرافیایی رخ می‌دهند، اقتصاد شهری تخصیص منابع را در فواصل شهری مورد مطالعه قرار می‌دهد [۱۳ و ۱۴]. شاخه‌های دیگر اقتصاد، جنبه‌های فاصله‌ای در تصمیم‌گیری افراد را نادیده می‌گیرند اما اقتصاد شهری نه تنها تصمیم‌های مکانی بنگاه‌ها را لحاظ می‌کند، بلکه برای خود شهرها هم این تصمیمات را در نظر می‌گیرد [۱۵]. بسیاری از موضوعات اقتصادی فضایی می‌توانند در حیطه ساختاری یک شهر یا یک ناحیه مورد بررسی قرار گیرند، چرا که بعضی پدیده‌های اقتصادی بیشتر بر نواحی شهری اثر می‌گذارند، در حالی که دیگر پدیده‌ها بر نواحی بسیار گسترده‌تری تأثیر گذارند [۱۳].

در این رشته، از ابزارهای علم اقتصاد برای تجزیه و تحلیل مسائل مربوط به مکان‌یابی بنگاه‌ها و خانوارها در شهر (کاربری اراضی شهری)، مسکن شهری، ترابری شهری، زیرساخت‌ها و تسهیلات شهری، مالیه شهری و فقر و حاشیه‌نشینی در شهر استفاده می‌شود. به عبارت دقیق‌تر، علم اقتصاد شهری شاخه‌ای از اقتصاد خرد است که در آن ساختار فضایی شهر و مکان‌گزینی خانوارها و مؤسسه‌های اقتصادی مطالعه می‌شود [۱۶]. تعریفی که از اقتصاد شهری در نشریه اقتصاد شهر، (۱۳۸۹، شماره ۵)، بخش دانشنامه اقتصاد ارائه (ترجمه) شده نیز به همین حوزه از علم اقتصاد آمده است: «اقتصاد شهری در پی اثبات این حقیقت است که چگونه تصمیمات بیشینه‌ساز مطلوبیت که خانوارها آن‌ها را اتخاذ می‌کنند و نیز تصمیمات بیشینه‌ساز سود که مؤسسات و شرکت‌های اقتصادی آن‌ها را لحاظ می‌کنند، منجر به توسعه شهر با اندازه‌ها، دامنه عمل و ساختار

فضایی متفاوت می‌شود.» [۷].

آرتور اسالیوان (Arthur O'Sullivan) معتقد است که اقتصاد شهری به شش زمینه مرتبط با یکدیگر تقسیم می‌شود: قدرت‌های بازاری در توسعه شهرها، استفاده از زمین‌های درون شهر، ترابری شهری، مشکلات شهری و سیاست‌گذاری عمومی و مخارج و مالیات‌های شهرداری [۱۵].

اگر دهه ۱۹۶۵-۱۹۷۵ را دوره انفجاری تحلیل نظری الگوهای فضایی شهری نامیده شود، اغراق نیست. طی آن دهه ابزارهای نظریه جدید اقتصاد خرد درباره تحلیل فضایی شهر به کار گرفته شد که از مهم‌ترین مباحث می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱) تحلیل ساختار فضایی شهر، اندازه و رشد آن؛ ۲) اقتصاد مسکن شهری؛ ۳) اقتصاد ترابری شهری؛ ۴) مکان‌یابی تسهیلات شهری؛ ۵) مهاجرت به شهرها و رشد شتابان مناطق شهری [۷].

در خصوص تعریف جایگاه اقتصاد شهری در اقتصاد خرد، توجه به این موضوع کافی است که اقتصاد شهری خود به عنوان یکی از شاخه‌های اقتصاد خرد محسوب می‌شود که در آن ساختار فضایی شهر، مکان‌گزینی خانوارها و مؤسسه‌های اقتصادی صورت می‌گیرد. در واقع، شاخص‌های مورد بررسی در اقتصاد خرد و اقتصاد شهری اشتراکات عمده‌ای دارند. از مهم‌ترین این اشتراکات، بررسی الگوی عرضه و تقاضا در سطح شهر است. با توجه به توانمندی مدیریت شهری در خصوص سرمایه‌گذاری به‌خصوص در بخش زمین و ساختمان، ایجاد تعادل در عرضه و تقاضای زمین در گروه‌های مختلف درآمدی، سبب رونق اقتصادی و نیز تعادل در فعالیت اقتصادی بنگاه‌ها و خانوارها می‌شود [۱۷]. اقتصاد خرد به عنوان یکی از سه حوزه علم اقتصاد تنها به آن بخش از تحلیل اقتصادی می‌پردازد که بر رفتار اقتصادی فردی انسان‌ها متمرکز است. اکتفا به این حوزه به آن معناست که گویی تنها به شناخت رفتار اتم‌ها پرداخته، از شناخت ترکیبات معدنی و آلی حاصل از آن‌ها صرف نظر شده است. روشن است که شناخت رفتار اتم‌ها لازم است، اما کفایت نمی‌کند. در اقتصاد خرد فرض بر این است که افراد و بنگاه‌ها در یک بازار رقابتی کامل برای بیشینه‌سازی منفعت یا مطلوبیت خود می‌کوشند که این کوشش در نتیجه به تخصیص بهینه منابع و تعادل عمومی در اقتصاد می‌انجامد [۷].

با وجود آنکه در کشورهای در حال توسعه میزان دخالت دولت در توسعه شهری زیاد است، اما این دخالت ساختن مدل‌های مناسب برای توسعه شهری را تسهیل نمی‌کند، زیرا در عمل قدرت اجرایی دولت و میزان هماهنگی بین دستگاه‌های مسئول بسیار کمتر از آن است که برای تحقق هدف‌های طرح توسعه شهر مورد نیاز است. از سوی دیگر، میزان اعمال قدرت دولت در اجرای برنامه‌های توسعه شهری و گروه‌های مختلف یکسان نیست. دولت بر چگونگی عملکرد بازارهای غیر متشکل و غیررسمی (چه بازار مسکن، بازار کار، بازار خرده‌فروشی و تجارت غیررسمی) نظارت و قدرت اجرایی چندانی ندارد. از طرفی، مدیریت شهری به عنوان عامل اجرایی در توسعه شهر، در خصوص دستیابی به رشد اقتصادی شهری مسیر کوتاه‌تری را نسبت به دولت در پیش رو دارد. با توجه امکان برقراری ارتباط آسان‌تر شهرداری با بنگاه‌های پولی نظیر بانک‌ها که در سطح اقتصاد کلان بر رشد اقتصادی کشور مؤثرند، نهاد مدیریت شهری و مجموعه دستگاه‌های مرتبط با آن، از طریق ایجاد زیرساخت‌های مناسب برای ایجاد نقدینگی بیشتر در نظام پولی کشور، می‌توانند بر رشد کلان اقتصادی مؤثر باشند [۱۷].

اقتصاد کلان حوزه انتظام بخشیدن به اقتصاد و فضای شهر است. اقتصاد کلان شهری و منطقه‌ای به مقولاتی همچون صرفه‌های ناشی از تجمع و برآیند آن به صورت صرفه‌های شهرنشینی، همچنین تعادل اقتصادی شهر و منطقه، داده و ستانده‌ها، پیوندها (مثبت و منفی) و توازن‌های بین و درون منطقه‌ای و شهری، اقتصاد و اشتغال پایه شهر فعالیت‌هایی که بیرون برای آن کسب درآمد یا مازاد اقتصادی می‌کند و رابطه آن با رشد و افول اقتصاد و جمعیت شهر و محله‌ها و غیره می‌پردازد. به پیروی از «کینز» مقولاتی

پایداری شهری فقط مربوط به مقولات زیست‌محیطی نیست، بلکه رسیدن به پویایی اقتصادی، برابری در توزیع منافع اقتصادی، دسترسی مناسب به نیازهای اساسی انسانی، عدالت اجتماعی و حقوق بشر، اهداف بااهمیتی هستند که برای دستیابی به شهری پایدار، باید لحاظ شوند [۲۳]. این نظریه به مثابه دیدگاهی راهبردی به نقش دولت در این برنامه‌ریزی‌ها اهمیت بسیاری می‌دهد و معتقد است دولت‌ها باید از محیط زیست شهری حمایت همه‌جانبه‌ای کنند. توسعه شهری پایدار، سلامت اجتماعی و اکولوژیکی بلندمدت شهرها را بهبود می‌بخشد. بر این اساس، محورهای اصلی پایداری شهری باید زمینه‌هایی مانند احیای سیستم‌های اکولوژی بومی و طبیعی، اقتصاد پایدار، کاربری فشرده با کارایی بیشتر، وسیله نقلیه شخصی کمتر، دسترسی آسان‌تر، استفاده درست از منابع، حفظ فرهنگ بومی و محلی، مشارکت مردمی و خودجوش، اکولوژی اجتماعی سالم، مسکن و محیط زندگی مناسب را دربرگیرد [۲۴].

بعد اقتصاد پایداری به مفهوم برآیند تخصیص بهتر و مدیریت کارآمدتر منابع و جریان مستمر سرمایه‌گذاری خصوصی و دولتی است. در این بعد، غنی شدن یک گروه نباید موجب فقیر شدن گروهی دیگر شود. توسعه پایدار نباید موجب جدا شدن بخش‌های عمده جامعه از منافع حاصله توسعه شود. ساختاری که رشد آن مرهون ایجاد نابرابری‌ها است. ممکن است فقط از نظر بیوفیزیکی پایدار باشد، اما از نظر اقتصادی و اجتماعی پایدار نیست. همچنین در این بعد لازم است شهروندان فرصت‌های اشتغال و درآمد داشته باشند و اقتصاد شهر بتواند این فرصت‌ها را حفظ کند و متناسب با افزایش نیاز، فرصت‌های جدیدی به وجود آورد. این بعد از پایداری بر این منبسط که یک نظام اقتصادی باید حداقل به اندازه مجموع کاهش ارزش مصنوعی و سرمایه‌های طبیعی ذخیره داشته باشد [۲۵].

چهار سطح را در ختمی توسعه پایدار اقتصادی می‌توان مشخص کرد:

۱) سطح (خرده‌مالکان و مصرف‌کنندگان)؛

۲) سطح متوسط (نهادهای و شبکه‌ها)؛

۳) سطح کلان (شرایط محاسباتی، مالی و توزیعی)؛

۴) سطح فراتر (اهداف اجتماعی).

مقصود نهایی تعریف همه سطوح اقتصادی برای ختمی گذاری، به شیوه‌ای بهم‌وابسته است. می‌توان از ماتریس برای استخراج سناریوی پایداری استفاده کرد که هر چهار بعد (اقتصادی، اجتماعی، محیطی و نهادی) و سطوح اقتصادی (خرده، متوسط، کلان و فراتر) را به شیوه‌ای همبسته و وابسته به هم، در بر می‌گیرد. رویکردهای مدل‌سازی و استفاده از ابزارهای مختلف نشان می‌دهد چنین سناریوهایی می‌تواند به شیوه بهم‌وابسته و کاربردی ایجاد شود [۱۷].

اقتصاد شهری پایدار باید نیازهای پایه انسانی و اجتماعی، مانند دسترسی به وسایل تأمین معاش، حق انتخاب و مشارکت در تعیین سرنوشت، دسترسی به محیط سالم و خدمات پایه را برآورده سازد. همچنین، مصرف منابع طبیعی تجدیدناپذیر را به حداقل ممکن برساند و فناوری‌ای را برای جایگزینی آن‌ها دنبال کند. مصرف منابع تجدیدناپذیر را در حد توان بازتولید آن‌ها کنترل کند و در نهایت، تولید آلاینده‌ها و ضایعات در حد ظرفیت جذب محیط صورت گیرد و نظام پشتیبان حیات را حفاظت کند پایداری اقتصاد شهری بدون توجه به اقتصاد جهانی به دست نمی‌آید و حیطه کارکردی آن باید فراتر از سطح ملی، و پیش‌تاز استفاده از فرصت‌های بین‌المللی باشد. در برابر امواج جهانی شدن، اقتصاد مرز نمی‌شناسد [۲۶].

در برابر الگوی کنونی که انسان‌ها وسیله‌ای برای رسیدن به اهداف توسعه اقتصادی شده‌اند و مصرف‌گرایی بیش از ظرفیت جبران محیط طبیعی است و یکسان‌سازی بوم‌شناسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی از ویژگی‌های آن است، به تغییر نگرش و الگویی از توسعه نیاز است که در آن بهبود همه‌جانبه اجتماع بدون رشد فراتر از ظرفیت حامل بوم‌شناختی ایجاد شود. در چنین دیدگاهی، اقتصاد پایدار اقتصاد بوم‌مداری است که در

که در زمره رفاه اجتماعی‌اند (به معنای بالا بردن تقاضای کل) را می‌توان در همین حوزه قرار داد. سرانجام گستره‌ای در اقتصاد و اقتصاد شهری که در آن شکست بازار رخ می‌دهد، در چارچوب اقتصاد کلان شهری انتظام عقلانی می‌یابد [۱۷].

با وجود کنترل و مداخله دولت مرکزی و محدودیت‌های منابع، تولید راه‌حل‌های واجد شرایط محلی برای نیازهای جدید در دولت‌های محلی که دارای سهم قابل توجهی در این حوزه داشته‌اند، ضروری به نظر می‌رسد. در این زمینه، اجرای کمک‌رسانی‌ها و سیاست‌های عمومی توسط دولت مرکزی انتظار می‌رود وجود داشته باشد و همچنین، دولت‌های محلی نیز با کمک و همکاری سازمان‌های غیردولتی، دانشگاه‌ها و بخش خصوصی، ضمن برنامه‌ریزی و هماهنگ‌سازی نهادهای مختلف نقش مدیریتی واحدی را بازی کنند. در زمان مبارزه با بحران، دولت مرکزی اصل دولت محلی را در نظر می‌گیرد، با یک احساس مسئولیت مشترک رفتار می‌کند. دولت‌های محلی نیز باید از مداخله در مناطق وظیفه خود جلوگیری کنند. این تنها با توسعه و اجرای یک سیاست جامع که در آن مکانیزم‌های حاکمیت محلی فعال باشد، قابل اجرا است [۱۸].

توسعه پایدار و پایداری اقتصادی

توسعه پایدار فرایندی است برای به دست آوردن پایداری در هر فعالیتی که نیاز به منابع و جایگزینی سریع و یکپارچه آن وجود دارد. توسعه پایدار در کنار رشد اقتصادی و توسعه بشری در یک جامعه یا یک اقتصاد توسعه‌یافته، سعی در تحویل توسعه مستمر، ورای توسعه اقتصادی دارد [۱۹]. مفهوم توسعه پایدار، حاصل رشد و آگاهی از پیوندهای جهانی، بین مشکلات محیطی در حال رشد، موضوعات اجتماعی، اقتصادی، فقر و نابرابری و نگرانی‌ها درباره یک آینده سالم برای بشر است. توسعه پایدار، مسائل محیطی، اجتماعی و اقتصادی را به هم پیوند می‌دهد. توسعه پایدار، در کمیسیون استراتژی حفاظت جهان که توسط اتحادیه بین‌المللی حفاظت از طبیعت (IUCN) در سال ۱۹۸۰ میلادی تشکیل شده بود، مدون شد. به علاوه، در سال ۱۹۷۸ میلادی، کمیته جهانی توسعه و محیط یا همان کمیسیون براندت‌لند (Brandt Land) تعریف جامع از توسعه پایدار ارائه می‌دهند که بنا بر آن بشریت توانایی توسعه پایدار را دارد اگر بتواند تضمین کند نیازهای حال را بدون به خطر افتادن توانایی نسل‌های آینده برای تأمین نیازهایشان، فراهم می‌آورد. از زمان کنفرانس سازمان ملل با عنوان توسعه و محیط که در سال ۱۹۹۲ میلادی برگزار شد، عنوان «توسعه»، به یکی از حساس‌ترین و مهم‌ترین کلمات در مباحثات تبدیل شده است.

به‌رغم سادگی ظاهری در مورد دلالت‌های تعریف پایداری، در تعیین ختمی و سیاست‌گذاری هیچ‌گونه توافقی وجود ندارد. در واقع، تعارض منافع، دیدگاه‌ها و تحلیل‌های ناهم‌ساز، انتظار زیاد از طبیعت و ترس از بروز تغییرات، موجب تفسیرهای ناهمگونی در مورد پایداری در آینده و نحوه دستیابی به آن به وجود می‌آورد [۲۰].

سیاست‌های اصولی توسعه پایدار در چهار مقوله زیر قابل تقسیم است:

۱) به حداقل رساندن مصرف منابع طبیعی تجدیدناپذیر (مانند سوخت‌های فسیلی و منابع کافی)؛

۲) پایدار ساختن مصرف منابع طبیعی تجدیدناپذیر (مانند آب‌های زیرزمینی، خاک و گیاهان)؛

۳) نگهداشتن حد تولید ضایعات و آلودگی‌ها در میزان ظرفیت جذب محلی و جهانی (مانند گازهای گلخانه‌ای، مواد شیمیایی نابودکننده ازن و زباله‌های سمی)؛

۴) تأمین نیازهای پایه انسانی و اجتماعی (مانند دسترسی به ابزار معیشت، داشتن حق انتخاب، مشارکت در تعیین سرنوشت اجتماعی و دسترسی به محیط سالم و خدمات پایه) [۲۱]. این نظریه بعداً در ابعاد شهری و ناحیه‌ای تعمیم داده شد [۲۲].

صنعتی دارد. به طور خاص، یک دیدگاه مردم‌محور و مکان‌محور در مورد توسعه انسانی پایدار و یک چارچوب اقتصادی سیاسی تفسیری برای تحلیل ساختاری کنش جمعی در مکان‌ها معرفی می‌کند. این استدلال‌ها با تحلیل سیاست‌های صنعتی اخیر برای انسجام اجتماعی جدید در منطقه امیلیا رومانا در ایتالیا نشان داده شده است.

گومز و رویز (Gómez & Ruiz) (۲۰۲۰)، در مقاله‌ای با عنوان «مدل طراحی تطبیقی برای ادغام کشاورزی شهری در توسعه پایدار شهرها با مطالعه موردی در شمال اسپانیا»، مطرح می‌کند که شهرها با چالش‌های پایداری بزرگی روبه‌رو هستند، اما پتانسیل ارائه راه حل‌ها را نیز دارند. جامعه علمی به دلیل توانایی آن در ارائه خدمات متنوع اکوسیستمی مرتبط با پایداری و تاب‌آوری شهری، کشاورزی شهری را یک ویژگی چند عملکردی می‌داند. با این حال، این دانش علمی فقط به برنامه‌ریزان و برنامه‌ریزی شهری و طراحی شهری نرسیده است و به فقدان تعهد قاطع برای گنجاندن کشاورزی در شهر تبدیل می‌شود. در این مقاله، یک تحقیق کاربردی فرارشته‌ای را برای وارد کردن کشاورزی شهری در طراحی شهرهای سازگار با محیط زیست و از نظر اجتماعی تاب‌آور توسعه داده است. با حمایت برنامه LIFE اتحادیه اروپا در شهر لوگو، اسپانیا، چارچوبی را ایجاد کرده که دانش علمی را یکپارچه می‌کند. تمرین حرفه‌ای و مشارکت ذی‌نفعان و تصمیم‌گیران برای ترویج طراحی فضای کشاورزی نوآورانه با ویژگی نمایشی، به‌راحتی قابل اصلاح، سازگاری و تکرار در سایر شهرها. مجموعه شاخص‌های خدمات اکوسیستمی ایجادشده برای نظارت و ارزیابی پیشنهاد، به نوبه خود، ارائه مؤثر خدمات اکوسیستمی را با طراحی فضای کشاورزی شهری تعیین می‌کند و به جلب حمایت تصمیم‌گیرندگان و شهروندان برای کشاورزی شهری کمک می‌کند.

آنتونس (Antunes) و همکاران (۲۰۲۲)، در مطالعه‌ای با عنوان «اقتصاد دایره‌ای برای شهرها و توسعه پایدار: مورد شهر پرتگالی لیریا»، مطرح می‌کند که اصول اقتصاد دایره‌ای نقشی محوری در اقتصاد جهانی ایفا می‌کند و کاربرد آن در زمینه تجارت و توسعه شهری برای ایجاد شهرهایی که قادر به اختراع مجدد خود در بلندمدت باشند، پیشنهاد می‌شود. هدف اصلی این مطالعه ارزیابی ادراک ساکنان شهر لیریا (پرتغال) از مفهوم اقتصاد دایره‌ای و پذیرش اقدامات و پروژه‌های دایره‌ای، جمع‌آوری نظرات و انگیزه‌های آن‌ها و درک چالش‌هایی است که آن‌ها درک می‌کنند. برای اجرای اقتصاد دورانی این مطالعه مرتبط است، زیرا تا به امروز، هیچ اثری روبه‌های چرخشی شهروندان و پروژه‌های متعاقب آن را برای یک شهر تحلیل نکرده است. روش‌شناسی اتخاذشده شامل یک رویکرد ترکیبی کیفی و کمی بود. که در مدیریت یک پرسشنامه آنلاین برای ساکنان، کارگران یا دانش‌آموزان شهرداری لیریا محقق شد. نمونه‌ای از ۵۴۷ پاسخ به‌دست‌آمده و این نتایج تحت تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفتند و نتیجه‌گیری شد که آشنایی شرکت‌کنندگان مطالعه با اقتصاد دایره‌ای کم است، اما آن‌ها تمایل مثبتی برای شرکت در فعالیت‌های اجاره، استفاده مجدد، تعمیر مقاله و بازیافت دارند. شهرداری باید به سرمایه‌گذاری در گسترش و ترویج طرح‌های اقتصاد دایره‌ای در شهر ادامه دهد، زیرا تمایل پاسخ‌دهندگان به استفاده از آن‌ها وجود دارد که ممکن است به این نتیجه برسد که از اجرای آن‌ها حمایت می‌کنند.

قربانی و همکاران (۱۴۰۰)، در مطالعه‌ای با عنوان «ارزیابی اثرات گردشگری برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران توسعه از گردشگری به عنوان رکن اصلی توسعه یاد می‌کنند و در همین ارتباط گردشگری با برنامه‌ریزی اصولی و شناسایی مزیت‌ها و محدودیت‌ها می‌تواند نقش مؤثری بر توسعه شهرها و روستاها، توسعه ملی و تنوع‌بخشی به اقتصاد ملی و در نتیجه توسعه اقتصادی شهرها شود. در این ارتباط پژوهش حاضر به بررسی و ارزیابی اثرات گردشگری بر توسعه اقتصاد شهر اردبیل پرداخته است. جامعه آماری پژوهش شامل کارشناسان و صاحب‌نظران صنعت گردشگری شهر اردبیل

برخورد و تقابل با محیط نیست [۲۵]. در این بین، نظام اقتصادی پایدار به معنای تقویت مبانی اقتصاد و دستیابی به امنیت اقتصادی از نظر دسترسی به معیشت پایداری در امور مستمر و بایات، اشتغال سودمند و منابع مالی قابل اتکا و در نهایت، فناوری مقتضی و همساز با محیط با بهره‌برداری از منابع انسانی است [۲۷].

■ تحلیل PESTEL

تکنیک PESTEL، کلمه پستل از ۶ حرف تشکیل شده که، P سیاسی (Political)، E اقتصادی (Economic)، S اجتماعی (Social)، T تکنولوژیک (Technological)، E محیطی (Environmental)، L قانونی (Legal) برگرفته شده‌اند. وظیفه تحلیل PESTLE بررسی محیط بیرونی سیستم است. در واقع، هدف پستل جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات درباره عوامل خارج از کنترل محیط کلان است که سازمان در آن فعالیت می‌کند.

اصطلاح PESTEL در کتابی با عنوان کاوش در استراتژی شرکت (Exploring Corporate Strategy) توسط جانسون و اسکولز (Johnson and Scholes) ابداع شد. تجزیه و تحلیل PESTEL تکنیکی است که به صورت استراتژیک سعی در شناسایی محیط خارجی دارد که بر عواملی مانند سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فناوری، محیطی و قانونی تأثیر می‌گذارد [۲۸].

بررسی PESTEL یک رویکرد چندوجهی برای ارزیابی نیروهای تصویر بزرگ به منظور درک بهتر جهت‌گیری استراتژیک یک سازمان [۲۹]، و کمک به تصمیم‌گیری‌های سنجیده و آگاهانه درباره فعالیت‌های سازمانی است [۳۰]. همچنین ابزاری پرکاربرد در تحلیل استراتژیک کسب‌وکار تبدیل شده است [۳۱]، و یادداشتی است که در مدیریت استراتژیک برای گروه‌بندی عوامل محیطی کلان برای کمک به

استراتژیست‌ها برای جست‌وجوی منابع فرصت‌ها و ریسک‌های عمومی استفاده می‌شود [۳۲]. همچنین، می‌تواند توسط سرمایه‌گذار برای ارائه تحلیلی عمیق از محیط کلی اقتصادی کشوری که در آن توسعه مورد نظر است، استفاده کند و در عین حال ریسک سرمایه‌گذاری را به حداقل برساند و رقابت‌پذیری را افزایش دهد [۳۳]، و چارچوبی از عوامل محیطی کلان را که در مؤلفه پویای محیط مدیریت استراتژیک استفاده می‌شود، توصیف می‌کند. این بخشی از تجزیه و تحلیل خارجی هنگام انجام یک

تحلیل استراتژیک یا انجام تحقیقات بازار است و یک نمای کلی از عوامل مختلف کلان محیطی که شرکت باید در نظر بگیرد، ارائه می‌دهد. این یک ابزار استراتژیک مفید برای درک رشد یا کاهش بازار، موقعیت تجاری، پتانسیل و جهت‌گیری برای عملیات است [۳۴]. تجزیه و تحلیل PESTEL یک ابزار مفید برای درک تصویری واضح از محیطی که در آن فعالیت می‌کنند و همسویی و هماهنگی با تغییرات مفید است و برای فکر کردن در مورد فرصت‌ها و تهدیدها محیطی، برای به دست آوردن مزایای حاصل از فرصت‌ها و به حداقل رسانی ضررهای ناشی از تهدیدها مفیدند.

از اهداف تحلیل PESTEL می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- پیداکردن فاکتورهای خارجی فعلی تأثیرگذار بر سازمان.
- شناسایی فاکتورهای خارجی که ممکن است در آینده تغییر کنند.
- بهره‌برداری از تغییرات (فرصت‌ها) یا دفاع در برابر آن‌ها (تهدیدها) بهتر از آنچه که رقبا انجام می‌دهند.

نتیجه ابزار یادشده، درک تجسم کلی محیط پیرامون است.

■ پیشینه تحقیق

بیانچی (Bianchi) و همکاران (۲۰۲۱)، در مقاله‌ای با عنوان «اقتصاد سیاسی مکان‌ها از دیدگاه توسعه انسانی پایدار نمونه مورد: امیلیا رومانا»، بحث می‌کند که چگونه سیاست صنعتی یکپارچه می‌تواند به‌طور هم‌زمان تولید ارزش افزوده و افزایش بهره‌وری را در اقتصادهای منطقه، همراه با فراگیری و انسجام اجتماعی دنبال کند. استدلال‌های ریشه در ادغام ادبیات توسعه انسانی و رویکرد قابلیت، جغرافیای اقتصادی و سیاست

استان و معناداری روابط فضایی ۷ کانون شهری در مؤلفه رفاه اقتصادی، ۸ کانون شهری در مؤلفه پویایی اقتصادی، ۶ کانون شهری در مؤلفه تنوع اقتصادی و ۹ کانون شهری در شاخص ترکیبی پایداری اقتصادی بود. شهرهای استان چهارمحال و بختیاری در مؤلفه رفاه اقتصادی وضعیت نامناسبی دارند. وضعیت مناسبتر در هر سه مؤلفه اصلی و شاخص ترکیبی پایداری اقتصادی در شهرهای واقع در نیمه شرقی به خصوص شهرهای واقع در شهرستان‌های سامان، بروجن و شهرکرد متمرکز است.

با توجه به بررسی پیشینه و مطالعات انجام شده در راستای توسعه اقتصاد پایدار نتیجه می‌شود که استان آذربایجان غربی و به خصوص شهرستان نقده دارای مطالعات جامع در این خصوص نبوده است و در این حوزه تا به حال برای شهرستان نقده و استان آذربایجان غربی مطالعه مشابه صورت نگرفته و این پژوهش اولین مطالعه در خصوص بررسی مفاهیم توسعه پایدار در بخش اقتصاد شهری است. بنابراین، در این پژوهش به منظور برطرف کردن این خلأ، به ارزیابی وضعیت موجود و بررسی جامع پتانسل‌ها و ویژگی‌های اقتصادی در راستای ایجاد موانع پایدار کسب درآمد برای ارگان‌های دولتی، شهرداری و شهروندان شهرستان نقده پرداخته است و سعی بر آن است با تدوین برنامه‌ها و طرح‌های کارآمد، پایدار و قابل اجرا برای رونق اقتصاد پایدار شهرستان نقده برپایه اصول توسعه پایدار، طرحی کارآمد همراه با روش‌های اصولی اقتصاد پایدار ارائه شود.

روش تحقیق

جهت‌گیری تحقیق به صورت کاربردی و در قالب ارزیابی پتانسیل‌های موجود اقتصاد شهری است. رویکرد قیاسی به منظور کنار هم گذاشتن واقعیات پذیرفته شده و استنتاج یک نتیجه کارآمد مورد استفاده قرار می‌گیرد و از روش استقرایی در جهت استفاده از معلومات جزئی و برقراری ارتباط بین آن‌ها و استنتاج حکم کلی استفاده می‌شود. بنابراین، با توجه به نوع تحلیل‌ها از هر دو روش کل به جزء و جزء به کل استفاده می‌شود. افق پژوهش چندمقطعی و طولی است. به دلیل استفاده از اعداد و آمارهای کمی و بررسی متون داده‌های کیفی، از ترکیبی از هر دو روش کیفی و کمی استفاده شود. بنابراین، تحقیق از نوع کاربردی و توصیفی است.

در این پژوهش ابتدا به بررسی تئوری‌های، توسعه پایدار و اقتصاد شهری پرداخته شده است. سپس، وضعیت اقتصادی شهرستان نقده با استفاده از تکنیک PESTEL، به صورتی که در هر بعد این روش عوامل مؤثر بر اقتصاد شهری محدوده تحلیل و بررسی می‌شود تا یک نمای کلی از عوامل مختلف کلان محیطی شهرستان نقده جهت شناسایی و درک پتانسیل و جهت‌گیری برای درک تصویری واضح در مورد فرصت‌ها و تهدیدها به منظور پایدار کردن روش‌های اقتصادی و کسب درآمد در این شهرستان برآورده شود.

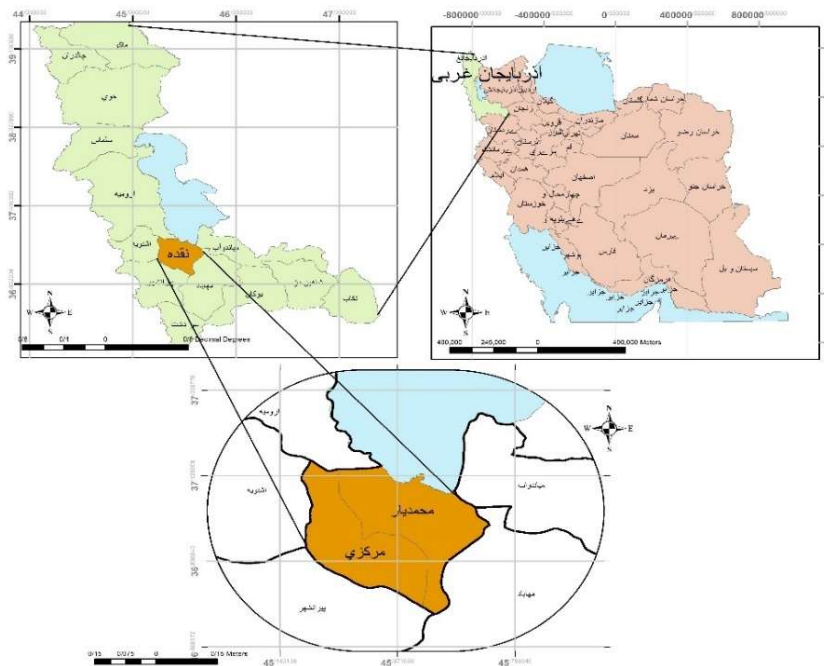
معرفی محدوده مطالعه شده

شهرستان نقده در جنوب غربی استان آذربایجان غربی قرار دارد. از شمال به دریاچه ارومیه و شهرستان ارومیه، از شرق به شهرستان مهاباد و میاندوآب، از جنوب به شهرستان پیرانشهر و از مغرب به شهرستان اشنویه، محدود شده است. این شهرستان دارای وسعتی معادل ۱۱۴۰ کیلومتر مربع است. مرکز این شهرستان شهر نقده است. براساس آخرین تقسیمات کشوری شهرستان نقده متشکل از دو بخش (مرکزی، محمدیار)، چهار دهستان (بیگم قلعه، سلدوز، حسنلو و المهدی) و ۱۱۰ آبادی دارای سکنه است [۳۵]. مطابق سرشماری سال ۱۳۹۵، جمعیت شهرستان نقده ۱۲۷۶۷۱ نفر با بعد خانوار ۳/۴۱ و شهر نقده با جمعیت ۸۱۵۹۸ نفر و بعد خانوار ۳/۳۳ است و در مقایسه با ۱۷ شهرستان استان از نظر جمعیت در رتبه ۸ قرار دارد [۳۶].

به تعداد ۸۰ نفر است. با توجه به اهداف در نظر گرفته شده برای تحقیق از ۳ مؤلفه عدالت اقتصادی، ثبات اقتصادی و رفاه اقتصادی در قالب ۲۳ گویه بهره گرفته شد. پرسشنامه با پرسش‌های بسته در قالب طیف لیکرت (خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم و خیلی کم) طراحی شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها با نرم‌افزارهای LISREL و SPSS بود. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل اطلاعات نشان داد بیشترین بار عاملی در بین نشانگرهای بعد عدالت اقتصادی به گویه میانگین درآمد سالانه خانوار (بار عاملی ۰/۸۱)، در بین نشانگرهای عامل ثبات اقتصادی به گویه رشد سریع بخش خدمات تجاری (بار عاملی ۰/۸۷) و در بین نشانگرهای رفاه اقتصادی به گویه افزایش میزان مراکز خدماتی و رفاهی (بار عاملی ۰/۸۷) اختصاص یافته است. به عبارتی، این نشانگرها بیشترین تأثیرپذیری را از گردشگری داشته‌اند. در بین ابعاد سه‌گانه نیز به ترتیب بعد رفاه اقتصادی با ضریب ۰/۹۴، بعد ثبات اقتصادی با ضریب ۰/۹۰ و عدالت اقتصادی با ضریب ۰/۸۵ بیشترین تأثیرپذیری را از گردشگری داشته‌اند.

مودت و ولی‌پور (۱۳۹۹)، در مقاله‌ای با عنوان «مدیریت توسعه شهری با رویکرد اقتصاد پایدار و مدل‌سازی LQ (نمونه موردی بافت شهری دزفول)»، بیان می‌کند که شهری دارای توسعه پایدار است که اقتصاد شهری پایدار، جامعه شهری پایدار و محیط زیست شهری پایدار را با حفظ اکوسیستم داشته باشد. که این شاخص‌ها از شرایط توسعه پایدار اقتصادی است. ماهیت تحقیق حاضر توسعه‌ای کاربردی و از نظر روش تحقیق (توصیفی-تحلیلی) است. داده‌های فعالیت‌های صنعتی، خدماتی، کشاورزی به صورت مقایسه‌ای در سال ۱۳۹۵ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. همچنین داده‌های بخش‌های اقتصادی به وسیله ضریب مکانی (LQ) و نمایش نموداری با سه عنصر اقتصاد کشوری، اقتصاد شهر دزفول و مقایسه میان دو بافت شهر مورد ارزیابی قرار گرفته است. با تحلیل و بررسی اقتصاد توسعه پایدار شهر دزفول از لحاظ ضریب مکانی که خود شامل اشتغال پایه و غیر پایه است. به ارائه پیشنهادهایی برای بهبود یافتن نسبت و ضرایب اقتصادی ارائه شده است. که با افزایش این دو مؤلفه میزان اشتغال نیز افزایش می‌یابد که در انتها باعث داشتن اقتصادی پایدار می‌شود، و با سنجش اقتصاد شهر دزفول بر اساس معیار کشوری به همراه بافت قدیم و جدید دزفول به اشتغال غیرپایه می‌رسید که این امر باعث از کارافتادگی اقتصاد شهر و در نهایت شهر را از توسعه پایدار دور می‌کند. که برای رفع این مشکل از دو سناریوی الگوی مصرف و بهروری نیروی ثابت کار پیشنهادهایی ارائه می‌شود که به توسعه پایدار شهری کمک می‌کند.

اسماعیلی و رندنجان و همکاران (۱۳۹۹)، در مطالعه‌ای با عنوان «ارزیابی و تحلیل جغرافیایی مؤلفه‌های اصلی اثرگذار بر پایداری اقتصاد شهری؛ مطالعه موردی شهرهای چهارمحال و بختیاری»، بیان می‌کند امروزه چالش‌های اقتصادی از مهم‌ترین موانع دستیابی به پایداری اقتصاد شهری در کشورهای در حال توسعه محسوب می‌شوند. این پژوهش با هدف ارزیابی و تحلیل جغرافیایی مؤلفه‌های مؤثر بر پایداری اقتصادی شهرهای استان چهارمحال و بختیاری انجام شد. این پژوهش پیمایشی با استفاده از داده‌های ثانویه سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ و آمارهای موضوعی دستگاه‌های دولتی استان چهارمحال و بختیاری در ۴۰ سکونتگاه شهری انجام شد. برای ارزیابی پایداری اقتصادی شهرها، ۵۵ شاخص عینی پایداری اقتصادی گزینش و با استفاده از روش‌های تحلیل مؤلفه‌های اصلی، شاخص خودهمبستگی فضایی موران و روش درون‌یابی وزن‌دهی معکوس فاصله مورد تحلیل قرار گرفت. ۳ مؤلفه اصلی (رفاه اقتصادی، پویایی اقتصادی و تنوع اقتصادی) با مجموع واریانس ۶۰/۷ درصد تبیین‌کننده همبستگی بین متغیرهای پژوهش برای سنجش و ارزیابی پایداری اقتصاد شهری استان بود. خودهمبستگی فضایی موران با مقدار ۰/۳۱ بیانگر الگوی فضایی تصادفی پایداری اقتصاد شهری در سطح

تصویر ۱. سلسله مراتب موقعیتی شهرستان نقده

تولیدکننده درصد بالایی از سهم بازار را در اختیار ندارد. در نتیجه، هیچ تولیدکننده‌ای نمی‌تواند با استفاده از کم و زیاد کردن تولیدش روی قیمت بازار تأثیر بگذارد. قیمت کالا در بازار رقابتی به صورت یک داده است. اگر تولیدکننده‌ای کالای خود را با قیمتی بیشتر از قیمت بازار ارائه کند، خریداری نخواهد داشت و اگر با قیمتی سطح پایین‌تر ارائه کند، تمام کالایش به سرعت فروش خواهد رفت. در هیچ‌یک از این دو مورد سایر فروشندگان واکنشی نشان نخواهند داد. زیرا دسترسی به کلیه اطلاعات که منبع و منشأ تصمیمات است در بازار رقابت کامل برای همه یکسان و کامل است. تعداد زیاد خریداران و فروشندگان در بازار رقابت کامل، بیان می‌کند که خریداران و فروشندگان در بازار رقابت کامل، گیرنده قیمت هستند نه تعیین‌کننده. همگن بودن کالاهای تولیدی و نیز فرض وجود اطلاعات کامل، مبین وجود قانون تک‌قیمتی در این بازارها است [۳۷].

فضای سیاسی، تعاملات با کشورهای دیگر و تحریم‌ها تأثیر مستقیم بر میزان صادرات و واردات دارد. مواد اولیه وارداتی بنگاه‌ها تولیدی یا بازار مصرف تولیدات اگر در خارج از کشور باشد نیاز به تعاملات و قراردادهای سفت و محکم بین کشورها است تا کسب و کارها دچار مشکل نشوند. استان آذربایجان غربی با سه کشور جمهوری آذربایجان، ترکیه و عراق دارای مرز خشکی و آبی است. با توجه به موقعیت شهرستان نقده در استان، این شهرستان از پتانسیل خوبی برای صادرات محصولات به کشور ترکیه و عراق دارد. بنابراین، تعامل سیاسی دولت و استانداری آذربایجان غربی با این دو کشور بر بازار تجاری و میزان صادرات و واردات این شهرستان تأثیر مهمی دارد. همچنین، با توجه به اقتصادمحور بودن منطقه و نیاز اصلی کشاورزی آب است این مورد علاوه بر منشأهای داخلی، عوامل خارجی نیز دارد. یکی از منشأهای خارجی آلودگی هوا و کاهش آب‌های جاری منطقه، عدم رعایت حقایق کشورهای همسایه مثل ترکیه است که روی رودخانه‌های دجله،

یافته‌ها

تحلیل فاکتورهای PESTEL

- سیاسی

عوامل سیاسی شامل همه فعالیت‌های سیاسی درون یک کشور و نیز نیروی تأثیر احتمالی نیروی خارجی بر جنبه‌های مختلف کسب و کار است. این موارد مشخص‌کننده مزاج سیاسی و سیاست‌هایی است که یک دولت وضع می‌کند. تحلیل هر عامل سیاسی مثل سیاست‌های تجاری، تغییرات دولت، مالیات‌ها، فشارهای خارجی، بازارها و تعرفه‌های تجاری و... مواردی هستند که یک دولت روی تجارت یا سازمان‌ها اعمال می‌کند و درآمد شرکت‌ها تحت تأثیر این عوامل به شدت تغییر می‌کند، این موارد به خصوص در حکومت‌های بالا به پایین در کلیت یک کشور تأثیرگذار است. به عنوان مثال، قیمت‌گذاری دستوری که در مرکز صورت می‌گیرد بسته به مکان تولید محصول سود فروش آن محصول در بقیه نقاط کشور متفاوت می‌شود. بنابراین، امروزه قیمت‌گذاری از طرف حکومت یا نهادهای بالادستی منسوخ شده و قیمت‌ها در خود بازار با مکانیزم عرضه و تقاضا به صورت خودکار تعیین می‌شود و در میان دولت فقط نقش نظارتی دارد. با توجه به کشاورزمحور بودن شهرستان نقده به نسبت کشور، تولید یک محصول کشاورزی و فراهم‌آوری آن به یک محصول صنعتی، قیمت آن در منطقه و کل کشور یکسان در نظر گرفته می‌شود، ولی بی‌شک هزینه حمل و نقل و عرضه و تقاضای آن در کلیه نقاط کشوری به یک میزان نیست. آزاد بودن با نبودن بازار ارتباط مستقیم با سیاست یک کشور دارد. بنابراین، می‌توان گفت که بازار ایران از نظر آزاد بودن در وضعیت مطلوبی قرار ندارد.

بازار رقابت کامل، بازاری است که تعداد زیادی تولیدکننده و مصرف‌کننده بر سر یک کالای همگن و خاص به داد و ستد می‌پردازند. در این نوع بازار سهم هر تولیدکننده از تولید آن کالای خاص اندک است و مثلاً یک

روان‌سازی فعالیت‌های امور معدنی شهرستان هستند و حمایت از بخش خصوصی در راستای سرمایه‌گذاری در صنایع تبدیلی و کانی‌های غیر فلزی با قابلیت صادرات به خارج از کشور می‌توان رونق بیشتری به فعالیت‌های معدنی شهرستان به وجود آورد.

شهرک صنعتی نقده و دو ناحیه صنعتی راهدانه و صنعتی خلیفه‌لو، سه بخش مهم در صنایع شهرستان محسوب می‌شوند. این مناطق صنعتی دارای خدمات، برق، آب، گاز، تلفن و خیابان‌های آسفالت‌ه است و تنها کمبود نبود شبکه فاضلاب، نبود تصفیه‌خانه فاضلاب است. اما عدم تمایل سرمایه‌گذاران به سرمایه‌گذاری در شهرک صنعتی به لحاظ بالا بودن قیمت زمین و افزایش هزینه‌های بالاسری موجب شده تا رونق این مناطق روند کاهش داشته است.

شهرستان نقده از نظر موقعیت در مسیر مرز و پایانه مرزی فعال ترچین قرار دارد، بنابراین قابلیت توسعه فعالیت‌های اقتصادی به منظور صادرات به اقلیم کردستان عراق را دارد. اتمام سریع تر جاده کمر بندی جهت تسهیل در رفت و آمد به خصوص برای وسایل نقلیه و ارتباط با گمرک ترچین پیرانشهر این مورد را تسهیل بخشد. همچنین، تسریع در اتمام پروژه نیمه‌تمام تعریض محور حیدرآباد به نقده به لحاظ ترانزیتی بودن مسیر، وجود کارخانه قند و استفاده شهرستان‌های نقده، پیرانشهر و سردشت به دلیل نزدیکی به مرکز استان می‌تواند از قابلیت محور ترانزیتی شهرستان نقده بیشتر استفاده کرد. و نیز شهر محمدیار (سه‌راهی محمدیار) در مسیر ارومیه - مهاباد قرار دارد و به عنوان یک نقطه پرتردد پتانسیل ایجاد مجتمع خدماتی رفاهی بین راهی را دارد.

گذر شبکه ریلی مراغه-ارومیه از شهرستان نقده علاوه قابلیت مسافری امکان جابه‌جایی کالا به خصوص مواد صنعتی و تولید را نیز دارد و با احداث ایستگاه بارانداز بار در جوار ایستگاه راه آهن تازه احداث نقده جهت تبادل بار با مرز ترچین می‌تواند یک مزیت بزرگ برای کارگاه‌ها و بنگاه‌های تولیدی شهرستان ایجاد شود.

نماینده‌ی سایپا شهر نقده (بیگزاده) به عنوان یکی از برترین مکانیکی‌ها و نمایندگی‌های شرکت سایپا شناخته می‌شود و مشتری‌های زیادی از دیگر شهرهای داخل و خارج از استان دارد و همچنین، دیگر مکانیکی‌های سطح شهر نیز نسبت به شهرهای مجاور از مهارت و فن بالاتری برخوردار هستند، از این جهت از شهرهای مجاور مشتری زیادی دارند. با توجه موارد بیان شده با سامان بخشی به مجتمع مکانیکی شهر این صنعت را می‌توان رونق داد.

با در نظر گیری ظرفیت آموزشی یعنی وجود دانشکده پرستاری (وابسته به دانشگاه علوم پزشکی ارومیه) و دو مرکز عالی آموزشی (دانشگاه‌های آزاد و پیام‌نور) و نیاز منطقه به خدمات و آموزش‌های پزشکی و درمانی و همچنین، کمبود نیروی متخصص در رشته‌های تخصصی پزشکی در مراکز درمانی و نیز وجود بیمارستان‌های امام خمینی (ره) و حضرت زهرا (س) (مخصوص زنان و زایمان) و درمانگاه تأمین اجتماعی نقده همچنین با تسریع اتمام پروژه توسعه بیمارستان امام خمینی (ره) نقده و تجهیز آن به امکانات درمانی و با نگرش به اینکه شهرستان‌های مجاور از امکانات پزشکی و درمانی قابل توجهی برخوردار نیستند، شهر نقده پتانسیل تبدیل شدن به یک مقصد دریافت خدمات پزشکی را دارد. همچنین، با توجه به افزایش مسافران خارجی (کشور عراق و اقلیم کردستان) برای دریافت خدمات پزشکی به ایران، می‌توان با تسهیل در اطلاع‌رسانی و خدمات‌دهی، شهرستان نقده پذیرای بیماران خارجی از کشور باشد.

با توجه موارد بیان شده با حمایت مؤثر از تشکیل و توسعه تعاونی‌ها و ایجاد و گسترش شهرک‌ها و مجتمع‌های تعاونی و تقویت شهر نقده با توسعه خدمات برتر اجتماعی، فنی و مهندسی، می‌تواند به عنوان شهری با عملکرد ناحیه‌ای (ناحیه نقده - آشنویه - پیرانشهر) و فراناخیه‌ای (مهاباد، سردشت) تبدیل شود.

گردشگری امروزه به عنوان یک صنعت پایدار و سودآور در جهان شناخته

فرات و ارس در حال سدسازی‌های گسترده است. بر اساس قوانین بین‌المللی، کشورهایی که آب بین‌المللی از خاکشان رد می‌شود باید به ازای هر ۱۰ میلیون نفر، حداقل چهار و نیم میلیون متر مکعب آب را رهاسازی کنند.

- اقتصادی

میزان اشتغال بخش خدمات شهرستان نقده در مقیاس با بخش کشاورزی و صنعت بیشتر است، اما از نظر میزان وابستگی بخش کشاورزی سهم بیشتر و مهم‌تری دارد، به طوری که کشاورزی یک سال زراعی اگر با مشکلاتی مانند بارش کم باران (مزارع دیمی)، سرمازدگی محصولات کشاورزی، قیمت سطح پایین بازار محصولات، عدم صادرات محصول، گسترش آفات، کمبود کود و سموم کشاورزی و ... روبه‌رو شود میزان کمبود گردش پول و عدم رونق بازار به صورت محسوس قابل مشاهده است. از این جهت توجه بیشتر به ثبات بخش کشاورزی و توجه ارگان‌های دولتی به میزان کاشت و برداشت و برآورد محصولات مورد نیاز بسیار مهم و قابل توجه است.

وضعیت مساعد منابع خاک به لحاظ توپوگرافی منطقه و وجود دشت حاصل خیز نقده و همچنین به دلیل وجود رودخانه دائمی گذارچای و امکان بهره‌برداری اقتصادی از سد حسنلو پتانسیل بالای شهرستان در بخش آبی کشاورزی دارد. ولی عدم هماهنگی بین ارگان‌های دولتی با کشاورزان در دوره‌های متعددی کمبود یا افزایش بیش از حد یک یا چند محصول وجود داشته است که این خود عامل مهمی در تنش قیمت‌ها و اختلال در بازار است و نیز عدم بهره‌برداری اقتصادی با ارزش افزوده بالا از قابلیت‌ها و تولیدات کشاورزی منطقه به‌ویژه محصول استراتژیک گندم نشان از کم‌توجهی به بخش کشاورزی است. با توجه به بالا بودن رتبه شهرستان در تولید سرانه محصولات دامی از قبیل گوشت مرغ (رتبه سوم)، شیر (رتبه هفتم)، تخم مرغ (رتبه چهارم) پتانسیل تولید بیشتر این محصولات وجود دارد و همچنین عملکرد بالا در تولید محصولات کشاورزی به‌ویژه محصولات زراعی صنعتی از جمله چغندر قند، به دلیل وجود کارخانه قند، وجود دارد. رودخانه دائمی گذارچای پتانسیل و امکان ایجاد مراکز آبی‌پروری را فراهم کرده است، اما با توجه به عدم تخصص و سرمایه‌گذاری این بخش رونق چندانی نداشته است. بنابراین، ایجاد و گسترش واحدهای صنعتی (صنایع تبدیلی کشاورزی، غذایی) و معدنی (فرآوری محصولات معدنی) با گرایش صنایع صادراتی به عنوان صنایع پیشرو و محرک توسعه شهرستان با مدیریت و برنامه‌ریزی می‌تواند فراهم شود.

به دلیل سهم بالای تولید محصولات مزیت نسبی شهرستان در بخش صنایع تبدیلی محصولات کشاورزی وجود دارد و می‌توان با میزان پایین سرمایه‌گذاری کارگاه کوچک ایجاد کرد، اما ضعف مدیریت تولید و بهره‌برداری بازرگانی، برنامه‌ریزی و سازماندهی تولید در واحدهای بزرگ و کوچک در شهرستان نقده این امر را میسر نکرده است.

میدان تره‌بار به عنوان یکی از مراکز عرضه مستقیم محصولات کشاورزی نقش مهمی در شهرهای کشاورز محور ایفا می‌کند. با وجود تولید زیاد محصولات کشاورزی شهرستان نقده، خرید و فروش این محصولات در تره‌بار شهرهای مجاور مخصوصاً شهر آشنویه به دلیل قیمت بیشتر محصولات انجام می‌شود. دلیل این افزایش قیمت ارسال محصولات به طور مستقیم به شهرهای بزرگ کشور مانند تهران، اصفهان، شیراز و ... است. بنابراین، سود حاصل از کشاورزی شهرستان نقده برای شهرستان‌های مجاور است و گردش مالی که باید در داخل شهرستان برای رونق اقتصاد باشد، کمتر می‌شود.

با اینکه صنعت معدن‌داری سرمایه اولیه بالایی نیاز دارد و تعداد اشتغال زیادی را ایجاد نمی‌کند، ولی برای افزایش میزان صادرات و تولید موارد اولیه لازم و ضروری است و با توجه به وجود شرکت‌های تعاونی معدن فعال در سطح شهرستان (رتبه دوم استان) به عنوان زمینه‌ای جهت سهل و

کار قرار دادن بازسازی و نوسازی مناطق بافت فرسوده شهر نقده و محمدیار و همچنین، با توجه اینکه درصد بالایی از مسکن بخش روستایی غیر ایمن است و نیاز به بازسازی و نوسازی دارند، مواردی برای رونق بخش ساخت‌وساز و مسکن‌سازی هستند. بنابراین، شهرستان نقده پتانسیل بالایی در رونق بخش ساخت‌وساز و مسکن دارد. بنابراین، با ایجاد سازوکارهای رونق‌بخشی به بخش مسکن علاوه بر سودرسانی به اعم شهروندان برای ارگان‌های دولتی نیز مفید است.

در حوزه ترافیکی شهرستان نقده یکی از شهرهای پرتراffیک سطح استان است. اکثریت خیابان‌ها شهرستان نقده به همان شیوه قدیم مانده‌اند و تعریض نشده‌اند، و هر روز میزان و حجم ترافیکی افزایش می‌یابد. خیابان‌های امام، خیابان رسالت و خیابان شهید رجایی جزء همین خیابان‌ها محسوب می‌شود، با ساماندهی وضعیت بافت فرسوده و طراحی فضاهای شهری جدید و منطقه‌بندی کاربری‌ها و بازارها می‌توان این مشکلات را تا حد زیادی برطرف کرد. بنابراین، با توجه به موارد بیان‌شده سرمایه‌گذاری در هریک از حوزه‌های بیان‌شده می‌تواند سودآوری مناسبی را فراهم کند. کاهش ارزش ریال به نسبت ارزهای خارجی صادرات محصولات سودآورتر خواهد بود، بنابراین با توجه به وجود مواد اولیه کشاورزی و معدنی موجود در شهرستان حتی با کاهش ارزش ریال خللی در سود کارگاه‌ها یا صنایع‌های تولید ندارد. بنابراین، با وجود تروم یا رکود با ایجاد بازارهای صادراتی می‌توان جلوی ضرر و زیان‌های صنایع را گرفت، اما در صورت عدم ایجاد بازارهای مصرفی خارجی محصولات تولیدی ریسک سرمایه‌گذاری بالا می‌رود.

- اجتماعی

این شهرستان سرگذشت پرحادثه و آثار متعدد تاریخی دارد. آثار باستانی کشف‌شده از تپه حسنلو در نزدیکی شهر، از مهم‌ترین آثار تاریخی شهرستان است که سابقه آن را به دو هزار سال پیش از میلاد مربوط می‌سازد. اقوام مختلفی مانند آشورها، کردها، ماناها و ترک‌ها پیوسته به این ناحیه مهاجرت و در آن سکونت کرده‌اند. در این میان، دریاچه ارومیه را می‌توان مهم‌ترین جاذبه طبیعی این منطقه به شمار آورد. آثار باستانی حسنلو در کنار دریاچه و چندین گورستان و دژ و قلعه تاریخی از جمله مکان‌های تاریخی شهرستان نقده به شمار می‌آیند که در فرهنگ و هنر منطقه اهمیت زیادی دارند. وجود اقوام مختلف با الگوهای فرهنگی متفاوت، موسیقی و رقص محلی می‌تواند انگیزه‌های برای برپایی جشن‌های سنتی و ویژه این اقوام در روستاهای دارای ابنیه تاریخی با معماری غنی سنتی و محلی (از جمله عطاءالله، حسنلو، نظام آباد، میرآباد، شیخ معروف و...) باشد. اگر جشنواره با برنامه‌ریزی و همکاری مردم به صورت مدیریت‌شده و منسجم برگزار شود علاوه بر استفاده مردم منطقه می‌تواند جذب گردشگر زیادی به همراه داشته باشد و باعث آبادانی و شناخته شدن منطقه و روستاهای دارای آثار باستانی و مناطق طبیعی شهرستان باشد. مناطق که پتانسیل ایجاد مکان‌هایی گردشگری و تفریحی دارند نیز می‌تواند محل مناسبی برای استفاده مسافران و گردشگرانی این جشنواره‌ها باشند.

هم‌زمان جشنواره‌ها می‌توان اقدام به برگزاری نمایشگاهی برای بازدید و فروش صنایع دستی و فرآورده‌های محلی جهت معرفی شهرستان و آشنایی بیشتر علاقه‌مندان با جاذبه‌های فرهنگی این شهرستان کرد. و صنایع دستی، آداب و رسوم و فولکلور منطقه که نشان‌دهنده کانونی برای تجربه فرهنگ و سبک زندگی مردم منطقه است. اما قبل از آن محلی برای نمایشگاه‌های دائمی کالا که برای تهیه و تأمین کالای مورد نیاز مردم به صورت عرضه مستقیم کالا و ارزان و با کیفیت بالاتر باید در نظر گرفته شود. با افزایش نگرش مثبت به تعطیلات آخر هفته ایجاد مناطق تفریحی کوچک در نقاط مختلف شهرستان علاوه بر اشتغال‌زایی آرامش ذهنی مردم نیز افزایش پیدا می‌کند.

می‌شود. شهرستان نقده با توجه به پتانسیل‌های موجود می‌تواند در این صنعت نقش آفرینی کند. وجود شرایط منحصر به فرد محیطی و طبیعت مستعد، برخورداری از جاذبه‌های طبیعی (رودخانه گدارچای، شهرستان نقده با ۱۸ تالاب فصلی و دائمی معروف به شهر تالابی، کوه قلعه ماران، باغ پرندگان، گردشگاه هفت چشمه، کوه سلطان یعقوب، تپه‌های ماهورا، عرصه‌های تاریخی، فرهنگی (تپه باستانی حسنلو، پل مینند، تپه حاجی فیروز)، دسترسی آسان به دریاچه پشت سد حسنلو، چشمه‌های طبیعی (چشمه درمانی شیخ معروف)، بیانگر پتانسیل بالای گردشگری شهرستان نقده است. همچنین، آب‌های پشت سد حسنلو و وجود ورزشکاران دارای کسب سهمیه المپیک، قهرمانی جهان و آسیا، این شهرستان می‌تواند به عنوان قطب قایقرانی کشور با ایجاد پایگاه قهرمانی قایقرانی در سد حسنلو شناخته شود و تبدیل به یک مکان گردشگری ورزش‌های آبی شود و یک مکان مناسب برای ایجاد مرکز تفریحی گردشگری در سطح کشور است.

همچنین، شهرستان نقده به عنوان شهر پیشرو در ورزش‌های هاک روی چمن شناخته شده است و با توجه به وجود بزرگ‌ترین مجموعه ورزشی هاک روی چمن کشور (در سال ۱۳۹۹) و میزبان نخستین دوره مسابقات هاک چمنی المپیک کشور و تعداد بالای ورزشکار ملی‌پوش و لژیونر این شهرستان به عنوان قطب این بازی می‌تواند با سرمایه‌گذاری و مدیریت اصولی معرفی شود.

اما کمبود زیرساخت‌های مناسب گردشگری و پایین بودن کیفیت تأسیسات در مراکز گردشگری به لحاظ عدم سرمایه‌گذاری توسط دولت و عدم واگذاری و اجاره‌دهی قطعی اراضی به بخش خصوصی و کمبود تأسیسات اقامتی پذیرایی در شهر نقده این شهرستان به عنوان یک شهر اقامتی گردشگری جایگاه پایین دارد.

امروزه فروشگاه‌های و سوپرمارکت‌های زنجیره‌ای در تمامی شهرها وجود دارند. با اینکه این فروشگاه‌ها با اعمال تخفیف‌هایی صرفه‌جویی اقتصادی برای خانوارها دارد، اما بیشتر سود این فروشگاه‌ها به جیب مالک اصلی که بیشتر در پایتخت ساکن هستند، می‌رود. بنابراین، درآمد حاصل از این سود در خارج از شهری که فروشگاه در آن است، خرج می‌شود. با خرید شهروندان از فروشگاه‌های محلی گردش پول در داخل شهر باقی می‌ماند و سود آن برای شهر و خود شهروندان است. به عنوان مثال، شخصی دارای مغازه پوشاک است که از یک فروشگاه‌های محلی خرید می‌کند و باعث سود صاحب آن فروشگاه‌ها می‌شود. صاحب فروشگاه محلی با سود حاصل از این کار برای خود یا خانواده‌اش از همان شخص پوشاک خریداری می‌کند، پس شخص دارای مغازه پوشاک با خرید از فروشگاه محلی به کسب و کار خود نیز سود رسانده است، اما اگر از یک فروشگاه زنجیره‌ای خرید کند سود اصلی برای صاحب اصلی که در شهر دیگری است می‌شود و او برای خرید پوشاک به مغازه پوشاک فروشی شهر خود می‌رود. این زنجیره برای تمامی کسب و کارها و شهروندان یک شهر به صورت گسترده‌تری رخ می‌دهد. بنابراین، گردش پول داخل یک شهر به نفع تمامی شهروندان است. شهرستان نقده دارای دو بنگاه صنعتی بزرگ کشتارگاه مرغ و کارخانه قند است که مالکین غیربومی دارد اگر شهروندان و مسئولان این شهرستان مالک این صنایع‌ها بودند تمامی سود در داخل شهر خرج می‌شد و باعث رونق بیشتر شهر می‌شد.

از منظر اقتصادی، بهترین، پرسودترین، سریع‌ترین و مطمئن‌ترین حوزه سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، سرمایه‌گذاری در بخش مسکن است. و به صورت مستقیم و غیر مستقیم تمامی اقشار و شغل‌های داخل یک شهر را در بر می‌گیرد این به منزله ایجاد شغل فراوان با رونق ساخت‌وساز است. حدود ۸۰ درصد درآمد شهرداری نقده مربوط به درآمد مرتبط با صنعت ساخت‌وساز (عوارض نوسازی، پروانه ساختمانی، تفکیک، ماده ۱۰۰، فروش زمین‌های شهرداری) است. وجود زمین‌های بایر در سطح شهر، حل مشکل زمین‌های حاشیه شهر برای الحاق به محدوده شهر، توجه ویژه و در دستور

خشک شدن هستند. خشک شدن تالابها تأثیرات عدیده‌ای بر محیط زیست منطقه دارد. این پهنه‌های آبی دارای زیست‌بوم بسیار متنوعی از پرندگان بومی و مهاجر هستند. میزان آب این تالابها ارتباط مستقیمی با میزان تخم‌گذاری و جوجه‌آوری پرندگان بومی و مهاجر این منطقه دارد. علاوه بر خشک کردن تالابها از جمله یادگارلو و تغییر اکوسیستم تالاب شورگل (حسنلو) با احداث سد بدون ملاحظات زیست‌محیطی و معرفی گونه‌های غیر بومی آبزیان مسائلی همچون تبدیل مراتع به زمین‌های کشاورزی، سیر قهقرایی کیفیت مراتع، تغییر مسیر رودخانه‌گذار به منظور آبیاری مزارع، افزایش تعدد اسلحه‌های شکاری، بهره‌برداری بی‌رویه از اراضی طبیعی و ... عوامل تهدیدکننده برای گونه‌های گیاهی و جانوری در شهرستان نقده هستند که نابودی زیستگاه‌ها و گونه‌های گیاهی و جانوری را به دنبال دارد.

برای جلوگیری از کم‌آبی رودخانه‌گذار اقداماتی همچون تأمین حقابه، اصلاح روش‌های آبیاری زمین‌های کشاورزی، جلوگیری از استفاده‌های غیر قانونی از این رودخانه، ایجاد تشکلهای مردم‌نهاد زیست‌محیطی در شهرستان در راستای حفظ منابع ملی و محیط زیست به خصوص تالابها و استفاده از ظرفیت‌های این قشر و تشکلهای به موجبات فرهنگ‌سازی و آگاهی‌رسانی در حوزه محیط زیست و ... می‌تواند صورت گیرد. احیای این مناطق به منظور ارتقای سطح تنوع زیستی و گیاهی زیستگاه‌های طبیعی تأثیر زیادی دارد و گام‌های مؤثری را در بحث اکوتوریسم پایدار محسوب می‌شود. با انجام این اقدامات و ایجاد زیرساخت‌های لازم و درخت کاری برای زیباسازی تالابها، و پتانسیل‌های طبیعی و زیست محیط شهرستان، امکان ایجاد ظرفیت‌های گردشگری جهت جذب گردشگران وجود دارد.

محل دفن زباله‌های شهرستان نقده از لحاظ توپوگرافی روی تپه‌های کم‌ارتفاع قرار دارد. این مکان محل تجمع زباله‌های مناطق شهری و روستایی است. جمع‌آوری و تخلیه زباله‌ها به طریق غیربهداشتی و غیراستاندارد توسط شهرداری و دهیاری‌ها انجام می‌شود. در محل دفن زباله‌های با توجه به جنس خاک این محل نفوذپذیری شیرابه‌ها به کندی اتفاق می‌افتد، اما میزان شیرابه تولیدی هر روز بیشتر می‌شود و نبود مکان مناسبی برای جمع‌آوری شیرابه، خطر آلودگی آب‌های زیرزمینی و آلودگی خاک را بسیار بالا می‌برد. نزدیک محل دفن زباله‌های به سد مخزنی حسنلو (فاصله ۵ کیلومتر) و با توجه به اینکه پهنه سد مخزنی حسنلو از حساس‌ترین اکوسیستم‌ها و منابع آب شرب منطقه است، این محل و نوع دفن برای آلودگی سد حسنلو عامل خطر مهمی محسوب می‌شود. همچنین، با توجه به وزش باد از سمت غرب منطقه دود حاصل از سوزاندن زباله‌ها و پلاستیک‌های سبک که توسط باد حمل و جابه‌جا می‌شوند. در اراضی کشاورزی و پهنه‌های آبی اطراف محل دفن زباله‌ها رها می‌شود. این موارد مشکلات زیست‌محیطی عدیده‌ای به دنبال دارد و می‌تواند صدمات جبران‌ناپذیری را به محیط زیست این شهرستان و منطقه وارد سازند. دفع پسماندهای عمرانی و شهری، تأسیسات اقامتی و پذیرایی و بیمارستانی، پروتکل‌های جداگانه‌ای دارند که در شهرستان نقده به طور کامل رعایت نمی‌شوند. برخی صنایع و کارگاه‌ها فاضلاب‌ها را از طریق چاه‌های جاذب تخلیه می‌کنند، فاضلاب‌هایی که از طریق چاه‌های جاذب دفع می‌شود به علت بالا بودن سطح آب‌های زیرزمینی باعث آلودگی می‌شوند و یا از طریق کانال‌ها در رودخانه‌گذار تخلیه می‌کنند که بیشتر موجب آلودگی این رودخانه می‌شود. متأسفانه، نحوه بازیافت و مدیریت جمع‌آوری و انتقال آن‌ها اصولی و بهداشتی نبوده و زباله‌های بیمارستانی همراه با زباله‌های اقامتی و سایر زباله‌های شهری و صنعتی در محل دفع زباله انباشته و دفن می‌شود که این امر موجب شده که سلامتی و بهزیستی منطقه اعم از مناطق شهری و روستایی را با خطر جدی مواجه کند. برای رفع هر یک نیاز مدیریت و برنامه‌ریزی جامع و همه‌جانبه است و تمامی نهادها از جمله شهرداری، محیط زیست، بهداشت و درمان، بهداشت و درمان و سایر ارگان‌های مربوطه

عدم تمایل بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در بخش فرهنگی و هنری از مهم‌ترین مشکلات اجتماعی شهرستان به دلیل عدم هماهنگی و همکاری ارگان‌های مختلف و بازدهی کم‌حاشیه سود این حوزه‌ها است. همچنین، به دلیل ادغام فرهنگی و زبانی در شهرستان لزوم اقدامات فرهنگی برای جلوگیری از تنش‌ها و نگرش‌های قوم‌گرایی بین مردم وجود دارد.

گاهی فیلم یا اخباری مبنی بر درگیری تعدادی ارادل با همدیگر یا با شهروندان یا در مکان‌های عمومی در سطح شهر در فضاهای مجازی پخش می‌شود، شاید از دید بسیاری از افراد این درگیری‌ها تنها یک درگیری یا یک ناامنی اجتماعی باشد، ولی جدای این جوانب یک بعد بسیار منفی و خطرناکی آن فرار سرمایه از منطقه است.

در چند سال گذشته به دلیل افزایش تجمیع خدمات در شهرها و به تبع آن، کمبود خدمات روستاها، کاهش اشتغال روستایی، افزایش امکانات حمل‌ونقلی، مکانیزه شدن بخش‌های زیادی از فرایند کشاورزی و ... مهاجرت از روستاها به شهر نقده و شهرهای مجاور بیشتر شده است و از طرف دیگر، به دلیل گرانی و افزایش اجاره‌بهای مسکن در شهر نقده و روند کاهش نرخ اشتغال و دستمزدها بسیاری از شهروندان این شهر به‌رغم میل باطنی به روستاها مهاجرت می‌کنند.

- فناوری

امروزه کشاورزی از حالت سنتی خارج شده و به صورت پیشرفته یا همان مکانیزه تغییر حالت داده است و تمامی فرایندهای کاشت تا برداشت در اراضی و باغ‌ها از دستگاه‌ها و ماشین‌آلات کشاورزی استفاده می‌شود. استفاده از فناوری‌های جدید علاوه بر راحتی کشاورزان، کاهش هزینه‌ها، صرفه‌جویی در زمان، افزایش راندمان کار، افزایش بهره‌وری نیروی انسانی، افزایش میزان تولید، افزایش درآمد، باعث ایجاد اشتغال در صنعت ساخت دستگاه‌ها و ماشین‌آلات کشاورزی شده است. کارگاه‌های تولید ادوات کشاورزی در سطح شهرستان وجود دارند، اما نسبت به فناوری‌های روز دنیا سطح فناوری بسیار پایینی دارند. ادوات کشاورزی موجود نیز قدیمی هستند و راندمان پایین دارند، بنابراین لزوم به‌روز کردن ادوات کشاورزی با ایجاد کارگاه‌های بزرگ و واردات احساس می‌شود. همچنین، با توجه به قیمت سطح بالای ادوات بسیاری از کشاورزی سرمایه کافی برای خرید یا به‌روز کردن این وسایل را ندارد و دولت با ارائه تسهیلات می‌تواند این امر را تسریع بخشد.

امروزه، نحوه فروش در کسب‌وکارها تغییر کرده است. افرادی که دارای کسب‌وکارهای کوچک و متوسط بودند تا حدی با رکود اقتصادی مواجه شدند، زیرا نحوه خرید مردم تغییر کرده است. بنابراین، لازم است نحوه عرضه محصول نیز تغییر کند. در دنیای امروزه اپلیکیشن‌ها یک ابزار تبلیغاتی پر قدرت هستند. علاوه بر کسب‌وکارها و معرفی و شناخت مناطق تفریحی و گردشگری و تبلیغات جشنواره‌ها برای هماهنگی و اطلاع‌رسانی از اقدامات و برنامه‌های ارگان‌های دولتی می‌توان از این بستر استفاده کرد همچنین، محیط اینترنت امکان الکترونیکی کردن روند صدور مجوزها را راحت‌تر و سریع‌تر کرده است.

- زیست‌محیطی

رودخانه‌گذار اصلی‌ترین منبع تأمین آب تالاب‌های شهرستان نقده است که عامل اصلی ایجاد زیستگاه‌های آبی و تالابها در سطح شهرستان نقده و یکی از رودخانه‌های تأمین‌کننده آب دریاچه ارومیه است. شهرستان نقده به‌رغم وسعت کم با ۱۸ تالاب معروف به شهر تالابی است. از این تعداد ۳ تالاب بین‌المللی (یادگارلو، شورگول و سئیران گولی)، ۴ تالاب ثبت ملی شده‌اند. حجم آب موجود در تالاب‌های این شهرستان رو به کاهش و در آستانل

ملزوم به همکاری بر دفع اصولی آن اقدام کنند و در راستای فرهنگ سازی برای کاهش تولید زباله، تفکیک زباله در مبدأ اقدام کنند.

طبق اعلام اداره کل هواشناسی آذربایجان غربی امسال ۶۴ درصد از آذربایجان غربی دچار خشکسالی شدید تا بسیار شدید است، میانگین بارش ها در سال جاری به ۴۷ میلی متر رسیده که در مقایسه با مدت مشابه سال قبل ۱۸ درصد و نسبت به شمال بلندمدت ۴۴ درصد کاهش یافته است. با بررسی آمار چندین دهه گذشته، میزان کاهش بارندگی (برف و باران) منطقه بسیار بیشتر و در حد معضل برآورد می شود.

برای جبران منابع آب ناشی از نزولات آسمانی با استفاده از جریان رودخانه دائمی گذارچای و امکان بهره برداری اقتصادی از سد حسنلو، اجرای پروژه های اساسی در بخش آب و خاک در قسمت پایین دشت سلدوز به صورت سد ذخیره حسنلو و کانال انحراف آب گذار و شبکه انتقال آب و زه کشی های مربوطه می تواند مشکلات کمبود بارش سالانه و پایین رفتن سطح آب های زیرزمینی را تا حد زیادی جبران کند. همچنین، روش های آبیاری نوین کشاورزی باید جایگزین روش های سنتی شود و کاشت محصولات آب بر کاهش پیدا کند.

بارش باران به صورت رگبار بارندگی های شدید و طولانی مدت و ذوب شدن سریع برف ها بر اثر گرمای ناگهانی هوا باعث افزایش آب رودخانه گذار در شهرستان نقده شده و آب از بستر رودخانه خارج و جریان می یابد و گل ولای آن موجب از بین رفتن موجودات آبی و گاهی موجب خسارت های مالی زمین های زراعی می شود. علاوه بر آن، موجب ریزش رسوبات در بستر دریاچه ارومیه می شود و اکوسیستم دریاچه را به هم می زند. همیشه سیل به عنوان مخرب نیست، بلکه موجب بهبود زندگی ساکنان منطقه می شود. برای مثال جلگه حاصل خیز سلدوز بر اثر ابرفت رودخانه گذار بوجود آمده است. بنابراین، با مدیریت مسیل ها و شناسایی محل های وقوع سیل، با ذخیره آب و برداشت رسوبات، تهدید را می توان به فرصت تبدیل کرد. خطر سیل در حوزه گرگول، دشت قوره، شاوله و وارنسا هنگام بارندگی های شدید بالا است و عبور آن از نهر داخل شهر امکان ایجاد خسارت سنگین به تأسیسات شهری و اماکن مسکونی را دارد.

بزرگ ترین معضل منطقه، خشکی دریاچه ارومیه است. با خشک شدن دریاچه زندگی علاوه بر کلیه افراد ساکن منطقه و ایجاد توفان های نمک و از بین رفتن زمین های کشاورزی، شرایط زیست کلیه کشور را تحت تأثیر قرار می دهد. اقداماتی همچون سرازیر شدن حقایق به دریاچه ارومیه، تسریع در بهره بردار پروژه اجرای آبرسانی تحت فشار اراضی ۱۳ روستا با استفاده از کانال های اجرا شده با هدف بهبود آبیاری ۸۵۰۰ هکتار از اراضی جهت صیانت از سرمایه گذاری های قبلی بالاترین و کمک به احیای دریاچه ارومیه و همچنین، اجرای طرح ها و برنامه های مورد نیاز در جهت مدیریت و کاهش مخاطرات مرتبط با خشکی دریاچه ارومیه در محدوده این شهرستان، تأمین اعتبار اجرای پروژه تأمین آب شرب پایدار از منابع آب های سطحی از (سد چپرآباد) شهرهای نقده و محمدیار و آشنویه، در حال انجام است. اما این موارد باید کارشناسی شود تا میزان بازدهی آن ها معلوم شود. به عقیده بسیاری از کارشناسان محیط زیستی این اقدامات مؤثر نخواهند بود و باید دریاچه ارومیه به حالت طبیعی احیا شود و دست کاری و انتقال آب به آن علاوه بر هدررفت هزینه و مقدار آب انتقال یافته مشکلات عمده زیست محیطی برای محل سر منشأ آب انتقالی به همراه دارد.

- قانونی و مدیریتی

بیشتر اراضی و مسکن شهری و روستایی شهرستان نقده به صورت قولنامه ای است و فرایند سنددار کردن اراضی و مسکن به مشکلات اداری و قانونی زیادی برای مردم پیش آورده است. ابلاغ رأی دیوان عدالت اداری مبنی بر ممنوعیت صدور پروانه ساخت توسط شهرداری ها برای املاک قولنامه ای (جز موارد خاص) در یک سال اخیر به موضوعی بحث برانگیز در عرصه ساخت و سازهای کشور تبدیل شده است. مشکل عدم صدور پروانه

برای املاک قولنامه ای تبدیل به معضل بزرگی برای شهرداری نقده است پیش از رأی دیوان عدالت اداری بیش از ۲۰۰ مورد پروانه ساخت توسط شهرداری نقده صادر شد که بعد از رأی دیوان این تعداد به حدود ۲۳ مورد رسیده است. بسیاری از مشاغل فعال در عرصه ساخت و ساز مثل مصالح فروشان و کارگران ساختمانی دچار معضل شده اند. عدم امکان صدور پروانه ساخت برای املاک قولنامه ای باعث افزایش ساخت و سازهای غیرقانونی و غیراصولی بدون رعایت اصول نظام مهندسی شده و با توجه به ساخت و سازهای شبانه انجام می گیرد، امکان نظارت شهرداری بسیار کم رنگ شده است. تصویب همچنین قوانینی مردم را به سوی بی قانونی، هرج و مرج و حاشیه نشینی سوق می دهد. برای حل ممنوعیت صدور پروانه املاک قولنامه ای همکاری متقابل بین اعضای شورای شهر، شهردار، نمایندگان فرمانداری، دادگستری، اداره ثبت املاک، مسکن و شهرسازی و نیروی انتظامی لازم است و برای حل این مشکل نیاز است نمایندگان در قالب قانون بازنگری های اساسی در این باره انجام دهند، در حالی که هنوز قدمی در این باره برداشته اند. بنابراین نیاز است مقامات قضایی و شورای حفظ حقوق بیت المال در استان و شهرستان جهت بررسی احراز صحت مالکیت زمین های قولنامه ای برای جلوگیری از تضعیف حقوق مردم و پایان دادن به ساخت و سازهای غیرقانونی که ضرر آن هم مردم و هم مدیریت شهری را هدف قرار می دهد، تشکیل شود و به صورت ویژه و سریع اقدام های لازم را انجام دهد.

هر ساله با توجه به میزان تغییر کاشت و برداشت محصولات کشاورزی و تولید کالاهای صنایع قوانین صادرات و واردات کالاها تغییر می کند. این مسئله باعث عدم ثبات بازار و قیمت ها است.

مجوزگیری و اجازه شروع فعالیت اقتصادی بسته به نوع کسب و کار و صنعت هفته ها تا سال ها طول می کشد. در برخی از موارد اشخاص برای اخذ مجوزهای مربوط به ایجاد صنایع و کارگاه مجبور به حضور در مراکز استان ها و روبه رو شدن با شلوغی و بروکراسی های اداری و کاغذبازی ها شوند. راحل رفع ایجاد بسترهای الکترونیکی که توسط اشخاص عادی بدون مراجعه به دفاتر پیشخوان انجام شوند، است.

دولت هر ساله تسهیلات برای بخش های مختلف از جمله صنعت و مسکن بخش شهری و روستایی در نظر می گیرد، اما بسیاری از اشخاصی که این تسهیلات را دریافت می کنند در بخش مورد نظر مصرف نمی کنند مخصوصاً در بخش روستایی به دلیل نظارت پایین ارگان های نظارتی و خویشاوندگاری این مورد بیشتر دیده می شود. بنابراین، به منظور تقویت بنیان های شهری و توسعه مراکز خدماتی و جمعیتی روستایی، تسهیل بسترهای قانونی و شفافیت مدیریتی لازم و ضروری است.

وجود ابهام، تناقض، تضاد، عدم صراحت و عدم ضمانت اجرایی برخی از قوانین و مقررات مرتبط با شوراها یکی از چالش ها و موانع است که نیازها و مسائل و اولویت دار شهرها را پوشش نمی دهد و همچنین، مخالفت ها و مقاومت هایی که گاه و بی گاه در برابر تصمیمات و مصوبات شوراها توسط برخی دستگاه ها و نهادها به خصوص شهرداری پیش می آید عدم اجرای مطلوب برخی مصوبات و تصمیمات شوراها را در پی دارد که خود ناشی از ضعف شوراها در فرایند اطلاع رسانی، انتشار و ارائه شفاف، مستمر و قابل اندازه گیری فعالیت ها به جامعه و شهروندان به دلایل مختلف و مهم تر از آن برخی سو استفاده های شخصی، بانندی، گروهی از موقعیت فراهم شده در شوراها از مهم ترین مشکلات نهاد شورای شهری است. بنابراین، خطر گروه و بانددگاری در شوراها و شخصی کردن امور به عنوان یک آسیب جدی است. یکسان بودن مدل اداره امور شهر در تمام شهرها از ویژگی هایی است که در نظام مدیریت شهری ایران مشاهده می شود، فقدان تفاوت و تمایز میان نظام اداره امور شهر در سطوح مختلف جمعیتی، سیاسی و نیز مکانیزم های مرتبط با آن است. به عنوان مثال، هیچ گونه تفاوتی در ساز و کار اداره شهر تهران به عنوان پرجمعیت ترین و نیز پایتخت ایران با سایر شهرها دیده نمی شود. تنها تمهید صورت گرفته در این باره، در تعداد اعضای

از روش‌های جدید و نوین در ابعاد مختلف اقتصاد خرد، شهرستان نقده پتانسیل و ظرفیت ایجاد اقتصادی تاب‌آوری همراه با پایدار را دارد، اما برای تحقق این هدف برنامه‌ریزی و مدیریت منسجم همراه با همکاری مردم و مسئولان نیاز است.

نتایج تحقیق مطالعه بیانچی و همکاران (۲۰۲۱)، که یک دیدگاه مردم‌محور و مکان‌محور در مورد توسعه انسانی پایدار و یک چارچوب اقتصاد سیاسی تفسیری برای تحلیل ساختاری کنش جمعی در مکان‌ها معرفی می‌کند، به صورت کلی همانند نتیجه تحقیق حاضر است به گونه‌ای که دیدگاه مردم‌محور و مکان‌محور از اصول توسعه پایدار و تحلیل PESTEL است. همچنین موضوع طرح تطبیقی برای ادغام کشاورزی شهری در توسعه پایدار شهرها که گومز و رویز (۲۰۲۰)، در تحقیقشان بیان کردند برای شهرستان نقده که چرخش اقتصاد کلی شهر از بخش کشاورزی است می‌تواند حائز اهمیت بوده و برنامه‌های اجرایی در راستای آن صورت گیرد و ارائه مؤثر خدمات اکوسیستمی را با طراحی فضای کشاورزی در قالب افزایش رونق شهری تعیین شود. بحث اقتصاد دایره‌ای شهری که آنتونس و همکاران (۲۰۲۲)، مطرح کرده‌اند را می‌توان جهت ایجاد یک سیستم اقتصادی مبتنی بر مدل‌های تجاری جهت استفاده مجدد، بازیافت و بازیابی مواد، فرایندهای توزیع و مصرف در سطح خرد (محصولات، شرکت‌ها، مصرف‌کنندگان)، سطح میانی (پارک‌های بوم‌صنعتی) و سطح کلان (شهر، منطقه، ملت و فراتر از آن)، برای دستیابی به توسعه پایدار، ایجاد کیفیت زیست‌محیطی، رفاه اقتصادی و برابری اجتماعی به نفع نسل فعلی و آینده، با توجه به پتانسیل‌های موجود شهرستان نقده پیاده‌سازی کرد. با توجه به پتانسیل‌های اقتصادی گردشگری مطرح‌شده برای شهرستان نقده و راستای مطالعه قربانی و همکاران (۱۴۰۰)، که برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران توسعه از گردشگری به عنوان رکن اصلی توسعه یاد می‌کنند و همچنین، تحقیق اسماعیلی وردنجانی و همکاران (۱۳۹۹)، در مورد مؤلفه‌های اصلی اثرگذار بر پایداری اقتصاد شهری؛ که چالش‌های اقتصادی از مهم‌ترین موانع دستیابی به پایداری اقتصاد شهری در کشورهای در حال توسعه می‌داند و ۳ مؤلفه اصلی رفاه اقتصادی، پویایی اقتصادی و تنوع اقتصادی را بررسی کرده است این موارد با تحقیق حاضر در راستای بهبود وضعیت پایداری در بخش اقتصاد شهری همپوشانی دارند.

■ مشارکت نویسندگان

محسن عبود: ایده‌پردازی و طرح پژوهش، جمع‌آوری داده‌ها، تجزیه و تحلیل داده‌ها، نگارش پیش‌نویس دست‌نوشته. فریدون نقیعی: ایده‌پردازی و طرح پژوهش، اصلاح اساسی نسخه اولیه دست‌نوشته.

■ تشکر و قدردانی

با تشکر و قدردانی از تمامی افرادی که در این پژوهش دخیل بودند.

■ تعارض منافع

مقاله تحت حمایت سازمان یا نهاد خاصی نبوده و مقاله حامی مادی و معنوی ندارد و همچنین، سعی بر آن شده که هرگونه تعارض در منافع از سوی نویسندگان در کار دخیل نشود و تمامی آمار و اطلاعات به صورت شفاف و بدون جهت‌گیری ارائه شود و در رابطه با انتشار مقاله ارائه‌شده به طور کامل به اصول اخلاق نشر پایبند بوده و منافع تجاری نداشته‌اند و در قبال ارائه اثر خود وجهی دریافت نکرده‌اند و در کلیت هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است.

شورای شهر منظور شده است. در حوزه تأمین زیرساخت‌های شهری، ساخت تأسیسات آب، برق، گاز و فاضلاب خارج از حیطه وظایف شهرداری‌هاست. خدمات پلیس، خدمات ثبتی، خدمات رفاه و تأمین اجتماعی و بهزیستی، خدمات بهداشتی، آموزش و تأمین مسکن توسط وزارتخانه‌های دولت مرکزی تصدی می‌شود. حضور ده‌ها سازمان دولتی عمل‌کننده در سطح شهرها در کنار شهرداری، وضعیت آشفته‌ای را از جهت هماهنگی در انجام وظایف و ارائه خدمات به وجود آورده است و هزینه‌های مضاعفی را به شهروندان تحمیل می‌کند. این وضعیت شوراهای منتخب شهری را از جهت پاسخ‌گویی به مطالبات شهروندان در وضعیت نامناسبی قرار داده است. چون شوراهای شهر وظایفی را نظارت و رهبری می‌کنند که شهرداری‌ها مسئول انجام آن وظایف‌اند و سایر دستگاه‌های دولتی متعدد در سطح محلی نظارت و برنامه‌ریزی شورای شهر را در امور شهری نمی‌پذیرند. شهرستان نقده نیز با این موارد روبه‌رو است.

نتیجه‌گیری

توسعه به طور عام یا حتی توسعه اقتصادی تعریف اجتماعی و دقیقی ندارد. شاید بتوان توسعه اقتصادی را فرایندی دانست که در مسیر رفاه و کیفیت زندگی یک ملت یا یک جامعه به طور مدام و یکپارچه ارتقا پیدا می‌کند با این تعریف ناخودآگاه ذهن به سمت رشد اقتصادی می‌رود و اینکه آیا رشد اقتصادی و توسعه دو مفهوم متناظر از هم هستند یا نه؟ آمارتاسان اقتصاددان مشهور توسعه به‌صراحت به این موضوع اشاره می‌کند که نباید رشد اقتصادی را با توسعه یکی دانست و رشد اقتصادی یکی از ابعاد توسعه اقتصادی است. به نظر می‌رسد یکی از خلأهای مهم ایران معاصر این است که کمتر به موضوع توسعه می‌پردازد و در مورد آن گفت‌وگو می‌شود. چالش‌های عمیق و عاجل در اقتصاد ایران زیاد است، که به نظر می‌رسد سیاست‌مدار و سیاست‌گذار و کارشناس و حتی خیلی از روشنفکران جامعه از افق بلندمدت غافل شده‌اند و انگار تمام غم و اندوه جامعه این شده که فعلاً چطور امروز سپری شود و امروز را به فردا برسانند، دیگر کسی تاب و انگیزه پرداختن به چشم‌انداز بلندمدت را ندارد. با این همه به نظر می‌رسد توجه به توسعه یک ضرورت است نه یک انتخاب، نمی‌شود ندید، نمی‌شود به آن فکر نکرد و نمی‌توان نسبت به آن بی‌تفاوت بود. البته، پرداختن به موضوع توسعه هم کار ساده‌ای نیست اختلاف نظرهای ایدئولوژیک علمی و حتی سلیقه‌ای در این حوزه بسیار زیادند و همین موارد پرداختن به این موضوع را پرهزینه و سخت می‌کند. زمانی که از شاخص‌های توسعه صحبت به میان می‌آید، بخش‌های زیادی از آن محصول عملکرد حکومت، بخشی هم سهم تعامل جامعه و حکومت با هم است. هیچ‌بخش آن شامل عملکرد خالص جامعه نیست؛ چون جامعه هر جا عمل کند حکومت حضور دارد. بنابراین، باید تعامل جامعه و حکومت با هم صورت گیرد تا بتوان به مواردی همچون توسعه و پایداری دست یافت.

شهرسازی، طراحی شهری، معماری برنامه‌ریزی، انسان‌شناسی، فرهنگ‌شناسی، جامعه‌شناسی و ... همه این دانش‌ها که با اجتماع انسان سروکار دارد به عنوان علوم انسان شناخته می‌شوند. هرچه دانش بشری در مورد این موضوعات و همچنین، مواردی همچون توسعه یا پایداری وجود دارد سوگیری غربی دارند که از عصر روشنفکری علمی به صورت ایدئولوژی مطرح شده‌اند. برای استفاده این ابعاد در جامعه ایرانی باید در متن خاص مربوط به جامعه ایران بازبینی انتقادی و دیالکتیکی شوند تا این علوم در جامعه بتوانند به نحوی مثبت عمل کنند.

ارزیابی و تحلیل در شش بعد نشان داد اقتصاد شهری شهرستان نقده با رویکرد توسعه پایدار، وضعیت مستعدی ندارد، اما مطابق تحلیل PESTEL، با تغییر شرایط اقتصاد کلان و مدیریت صحیح منابع و استفاده

منابع ■

- [1] Naghibi F, Abdovad M. Locating urban green space using geographic information system (GIS) and SWARA method. The first national conference of spatial information systems technology in civil engineering, mapping and urban development, Ministry of Science, Research and Technology, Arian Institute of Higher Education of Science and Technology, Babol. 2020. [In Persian].
- [2] Ghiathvnd A, Abdul-Shah F. The concept and evaluation of Iran's economic resilience. *Economic Research Quarterly*. 2015. 15(59): 187-161. [In Persian].
- [3] Simmie J, Martin R. The economic resilience of regions: towards an evolutionary approach. *Cambridge journal of regions, economy and society*. 2010 Mar 1;3(1):27-43.
- [4] Hu X. From coal mining to coal chemicals? Unpacking new path creation in an old industrial region of transitional China. *Growth and Change*. 2017 Jun;48(2):233-45
- [5] Hu X, Hassink R. Exploring adaptation and adaptability in uneven economic resilience: A tale of two Chinese mining regions. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*. 2017 Oct 14;10(3):527-41.
- [6] Azizi, MM. The role and position of building density in urban development. The first construction seminar in the capital, Technical Faculty of Tehran University, Tehran. 2002. [In Persian].
- [7] Athari P. Urban economy and city economy in Iran. *City Economics Quarterly*. Special Section. 2010. 7:65-56. [In Persian].
- [8] Abu-nouri A, Lajordi H. Estimating economic vulnerability and resilience index by parametric method: a case study of OPEC member countries. *Scientific Quarterly Journal of Applied Economic Theories*. 2016 Oct 22;3(3):25-44. [In Persian].
- [9] Afshari K. Investigating approaches to sustainable development based on economic development and political development (case study of India). *Research of nations*. 2016 May 21;6(1):35-45. [In Persian].
- [10] Mahmoudi V, Majed V. Sustainable urban development planning with nuclear planning approach (proposal for sustainable urban development planning of Tehran). *Strategy*. 21(3) :4373. . [In Persian].
- [11] Mousai, Afshari M, Yazdan-Panah A, Alinia H, Jalayian, Z. Urban economy: models and theories and its application in municipalities. National Conference on Urban Planning and Management, 6th session, Ferdowsi University of Mashhad, 2014. [In Persian].
- [12] Quigley JM. *Urban economics: the new palgrave dictionary of economics*. [Adobe digital editions version]. 2008.
- [13] McCann P. *Urban and Regional Economics*: Oxford University Press. 2001.
- [14] McMillen DP. Testing for monocentricity. *A Companion to Urban Economics*. Oxford: Blackwell. 2006 Jan 1:128-40.
- [15] O'Sullivan A. *Urban economics*, Boston, Mass.: McGraw-Hill/Irwin. 2003.
- [16] Hadi-Zanouz b. Introduction to urban economy: concept and dimensions of urban economy. *City Economy*. 2009.1:5-15. [In Persian].
- [17] Jalili-Mehrabani M. Analysis of the role of economic partnership projects in the sustainable development of Mashhad metropolis (with emphasis on economic development). Doctoral Thesis, Urban Planning Department, Department of Geography, Dr. Ali Shariati Faculty of Literature and Human Sciences, Ferdowsi University, Mashhad. 2017. [In Persian].
- [18] Farrokh R, Abdovad M, Abbaspour M. Comparing the actions of municipalities in Iran and other countries in dealing with the Kovid-19 epidemic. *Payashehr Monthly*. 2021. 3(31). [In Persian].
- [19] Soubbotina TP. *Beyond economic growth: An introduction to sustainable development*. World Bank Publications; 2004.
- [20] Elliott J. *An introduction to sustainable Development*, London and New York. 2001.
- [21] Hardoy. J. (1992). *Sustainable Citis, Environment & Urbanization*. 1992.4(2):3-10.
- [22] Ziyari K. Sustainable development and responsibility of urban planners in the 21st century. Faculty of Literature and Human Sciences, University of Tehran. 2001 Dec 22;160(48):371-86. [In Persian].
- [23] Rashidi A, Obeidi S, Faraji A. Economic dimensions of tourism and sustainable income of municipalities, case study: Tehran Municipality. *economics and urban planning*. 2020. 9(3):127-137. [In Persian]
- [24] Barzegar S., Bakhshi A., Heydari, M. Explaining socio-economic sustainability in small towns with sustainable development approach, example: small towns in northern Iran. *Majlis and Strategy Quarterly*. 2019. 26(97):5-38. [In Persian].
- [25] Sasanpour F. *Fundamentals of sustainable development of metropolises with emphasis on Tehran Metropolis*. Study and planning center of Tehran city. First edition. 2011. [In Persian].
- [26] Sarafi M. *Foundations of Sustainable Development of Tehran Metropolis*. Citizen Orientation Magazine. 2002.11. [In Persian].
- [27] Qadiri-Masoum M, Zianushin M, Khorasani MA. *Economic sustainability and its relationship with spa-*

tial-spatial characteristics: a case study of Kohin village villages in Kabudarahang county. Village and development. 2018 Mar 14;13(2):1-29. [In Persian].

- [28] Wajid MA, Zafar A. Pestel analysis to identify key barriers to smart cities development in india. Neutrosophic Sets and Systems. 2021 Mar 15;42:39-48.
- [29] Aguilar FJ. Scanning the business environment. Macmillan; 1967.
- [30] Kremer PD, Symmons MA. Mass timber construction as an alternative to concrete and steel in the Australia building industry: a PESTEL evaluation of the potential. International Wood Products Journal. 2015 Aug 1;6(3):138-47.
- [31] Fernández JI, Cala AS, Domecq CF. Critical external factors behind hotels' investments in innovation and technology in emerging urban destinations. Tourism Economics. 2011 Apr;17(2):339-57.
- [32] Witcher BJ, Chau VS. Strategic Management Principles and Practice. Cengage Learning EMEA. United Kingdom.2010.
- [33] Nicolae P. Use of the PESTEL Model in the Management of the Tourism Branch of the Republic of Moldova. Ovidius University Annals, Economic Sciences Series. 2018 Jan 1;18(1):370-375.
- [34] Huang XL, Ruangkanjanases A, Chen C. Factors influencing Chinese firms' decision making in foreign direct investment in Thailand. International Journal of Trade, Economics and Finance. 2014 Dec 1;5(6):463.-471
- [35] Armanshahr consulting engineers, architects and urban planners. Development and development plan (comprehensive) city of Naghadeh. General Department of Road and Urban Development of West Azerbaijan Province, Ministry of Road and Urban Development.2014. [In Persian].
- [36] Iran Statistics Center, 2015. [In Persian].
- [37] Ghasemi A R and Sharif M. Microeconomics. Publications of the Information Institute.Tehran. 1385. . [In Persian]